22. marec 2020
6

ČASOPIS GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI

Slovo

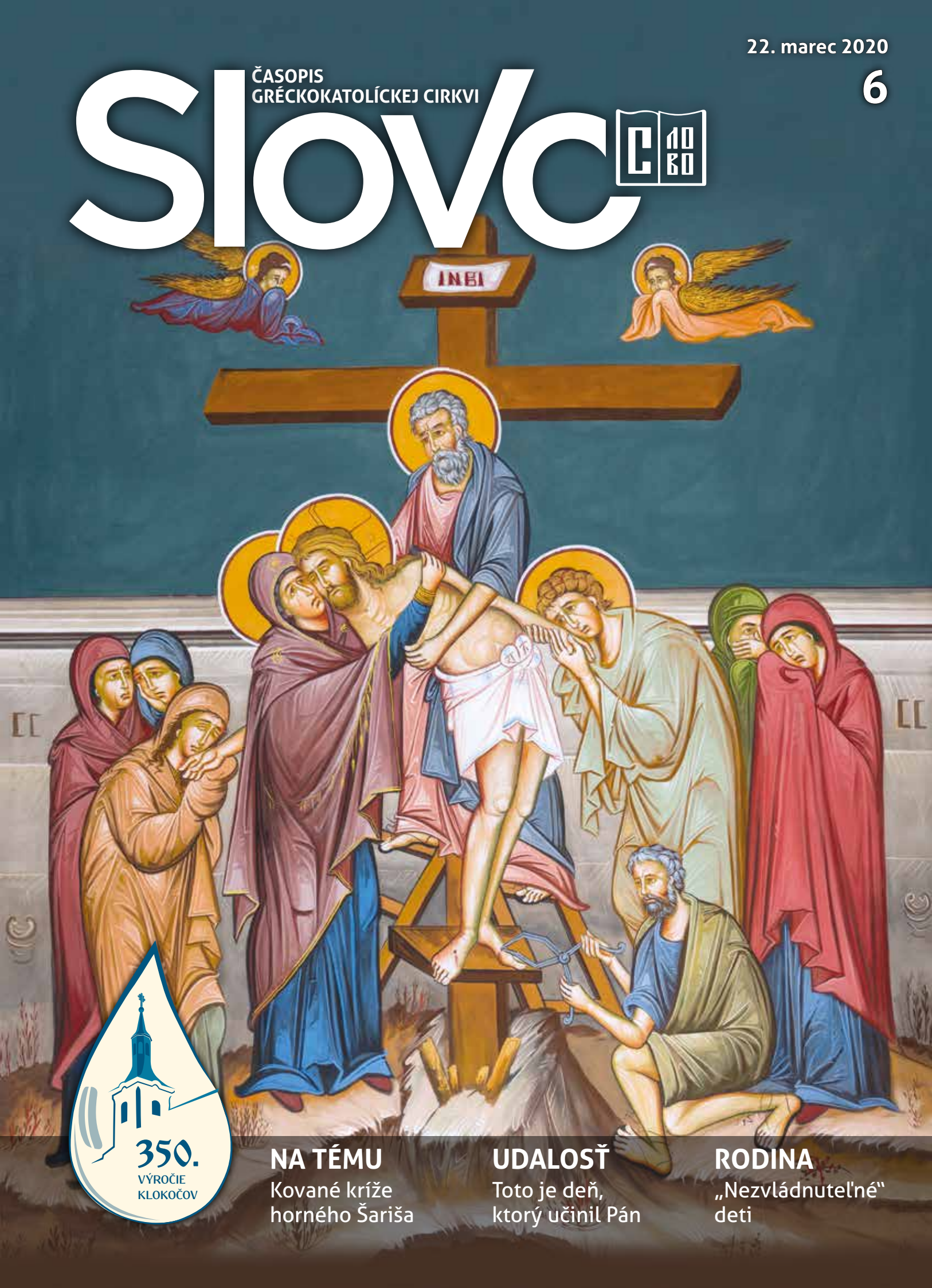

350. VÝROČIE KLOKOČOV

NA TÉMU
Kované kríže horného Šariša

UDALOSŤ
Toto je deň, ktorý učinil Pán

RODINA
„Nezvládnuteľné" deti

V MENE OTCA

Juraj GRADOŠ

Kríž. Slovo, ktoré znamená spojenie dvoch rovín. Nielen ich priesečník, ale aj všetko, čo mu predchádza a čo nasleduje. Zároveň symbol stredu kruhu. V matematike by sme tých krížikov našli veľa. Asi by iba jedna činnosť mala viac krížikov – vyšívanie. Napriek tomuto mierumilovnému využitiu kríža je kríž sám osebe symbolom utrpenia a smrti. Nielen Ježiša Krista. Nielen množstva kresťanských mučeníkov, ale aj odsúdených otrokov, ktorí chceli slobodu. Spomeňte si na Spartaka a na jeho povstanie.

A predsa kresťania robia tento znak na vlastnom tele. Je to symbol. Symbol prijatia spojenia s Bohom, prijatia jeho požehnania. Je to zdvihnutie telefónu, aby sme vstúpili do jednoty s nebeským Otcom. Znak vstúpenia do jeho prítomnosti.

A aj keď je vysvetlení prežehnávania sa veľa, pre mňa je to prijatie jeho milosti. Tá nespočíva iba v tom, že ma Boh požehnáva, i keď naša liturgia je plná prosieb vyjadrujúcich práve túto túžbu Božieho dieťaťa po požehnaní. Je to aj milosť byť s ním. Konať v ňom. Žiť v ňom. Byť v ňom.

Niekedy si myslíme, aspoň ja to tak vnímam, že Boh potrebuje našu oslavu. A že to my mu ju dávame. My sme jej zdrojom. Podľa mňa nie. My sme iba korytom rieky, ktoré by bez vody, ktorá cezeň prúdi, bolo iba holou púšťou. Voda v nás pôsobí, definuje nás a mení. Nie sme jej zdrojom, iba sme ju tu a teraz na krátky úsek prijali, aby nás o chvíľu opustila. No už nás napĺňa ďalšia a ďalšia vlna. Tou vodou sú milosti, požehnanie, schopnosť oslavovať Boha. Kráľ Dávid v jednom zo svojich žalmov spieval: „V Bohu sa budeme chváliť celý deň a naveky budeme velebiť tvoje meno.“ (Ž 44, 9) Sám Ježiš to nádherne povedal o sebe: „Slová, ktoré vám hovorím, nehovorím sám zo seba, ale Otec, ktorý ostáva vo mne, koná svoje skutky.“ (Jn 14, 10b) Ten, na čí obraz sme boli stvorení, nehovorí zo seba žiadne slová. Nekoná skutky. Za tým všetkým je Otec. On hovorí. On koná.

A tak aj v našich životoch všetko dobré, čo si myslíme, že konáme, koná Otec. Každé dobré slovo je slovo, ktoré hovoríme z neho. On koná, on žehná, on povzbudzuje. On je prameňom vody, ktorá cez nás preteká, ktorá nás definuje i napĺňa. Živej vody, neustále meniacej svoju podobu, schopnej dať život rastline na brehu, napojiť smädného, ale byť i priestorom na život priamo v sebe. Vody, ktorá sa celá dáva plným priehrštím, a predsa ju rukami celú objať nedokážeme.

Preto pre mňa prežehnať sa znamená prijať to, že každé následné konanie nie je mojím, ale Otcovým konaním. Prežehnať sa pred vstupom do chrámu. Pred liturgiou, pred modlitbou i každou poklonou. Prežehnať sa pri požehnávaní. Pri modlení za seba. Kríž je podľa mňa naozaj spojením dvoch rovín. Tej mojej, prízemnej, ktorá sa nevie odpútať od mojej slabosti a Božej, Otcovej, ktorá na jednej strane prijíma moju úbohosť, aby ma dvihla, aby povýšila moju slabosť, a na druhej strane ukazuje na nebo. Miesto môjho skutočného domova. A tak aj toto vydanie Slova začínam slovami „V mene Otca...“

Slovo oficiálny časopis Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku
www.casopisslovo.sk; ročník 52; periodicita vydávania: dvojtýždenník.
Adresa redakcie: SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov, tel.: 051/756 26 42, 0911 711 263.
Číslo účtu: SK45 0200 0000 0032 1020 6959;
SWIFT KÓD: SUBASKBX, KS: 0558, VS: vaše PSČ.
Vydavatelia: Gréckokatolícka cirkev na Slovensku
Hlavná 1, 081 35 Prešov, IČO 51311917.
Petra, n. o., Hlavná 1, 080 01 Prešov, IČO 37886622.
Cirkevné schválenie: Gréckokatolícke biskupstvo v Prešove, č.j. 3317/99.
Šéfredaktor: PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD. (sefredaktor@casopisslovo.sk)
Redaktori: ThLic. Jaroslav Girovský (spravodajstvo@casopisslovo.sk)
PaedDr. Helena Krenická (inzercia@casopisslovo.sk)
Mgr. Jozef Petričko (grafik@casopisslovo.sk)
Richard Fučko (distribucia@casopisslovo.sk)
Jazyková úprava: PhDr. Adriana Matoľáková, PhD. (adriana.matolakova@gmail.com)
Cenzori: ThDr. Miroslav Dancák, PhD., ThDr. Milan Kuzmiak, PhD.
Redakčná rada: vl. Dr. h. c. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD., vl. prof. ThDr. ICODr. Cyril Vasiľ SJ, PhD., Milan Chautur CSsR, vl. Peter Rusnák, vl. ThLic. Marián Andrej Pacák CSsR, Mgr. Ján Hreško, Mgr. Marek Baran, Mgr. Daniel Dzurovčin, Richard Fučko, Mgr. Stanislav Gábor, PhDr. ThLic. Juraj Gradoš, PhD., doc. ThDr. Michal Hospodár, PhD., Mgr. Petra Jakubová, PhDr. Valéria Juríčková, PhD., prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD.

Občianska inzercia: znak (vrátane medzier): 2 centy a fotografia alebo rámček 2 eurá. Meno zvýrazňujeme zadarmo. Blahoželanie kňazovi k okrúhlemu jubileu (od 40 rokov života a od 20 rokov kňazstva) do 200 znakov je za dobrovoľný príspevok.
Firemná inzercia: znak (vrátane medzier): 3 centy a fotografia alebo rámček 3 eurá
Všetky informácie sú na casopisslovo.sk/redakcia/.
Za obsah inzerátov neručíme. Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Zásady ochrany osobných údajov sú uvedené každoročne v prvom čísle na strane 25. Celý text je dostupný na webovej stranke http://casopisslovo.sk/vyhlasenie/. Pri zasielaní príspevkov použite jeden z týchto špecifických symbolov: 700 (zasielanie časopisu), 1700 (zverejnenie príspevku), 555 (inzercia), 777 (priatelia časopisu Slovo) a 999 (eSlovo). Ak je váš príspevok anonymný, neuvádzajte žiadny špecifický symbol.
Tlač: Alfa print, s.r.o. , Martin
Distribúcia: Mediaprint-Kapa Pressegrosso, a. s., Bratislava
ISSN 1335-7492. EV 182/08
Uzávierka pre číslo 9/2020: 15.04.2020

Titulná strana: Ikona snímania z Kríža (Jaroslav Girovský)

BOŽIE SLOVO HOVORÍ O ŽIVOTE

Marek BARAN

Pokračujeme v homílii Svätého Otca Františka, ktorou povzbudil veriacich v Nedeľu Božieho slova. Vo svojich slovách pápež poukazuje na to, že Ježiš začal ohlasovať Božie slovo na periférii, v oblastiach, ktoré ľudia považovali za temné.

I napriek tomu Ježiš začína práve tu: nie na chrámovom nádvorí v Jeruzaleme, ale na úplne opačnej strane krajiny, v Galilei pohanov, na mieste pohraničia. Začal na periférii. Môžeme v tom vnímať toto posolstvo: Slovo, ktoré zachraňuje, nevyhľadáva chránené, sterilizované a bezpečné miesta. Prichádza do našej komplexnosti, do našich temnôt. Dnes rovnako ako vtedy Boh túži navštíviť tie miesta, o ktorých si myslíme, že tam nepríde. Koľkokrát sme to však my sami, čo zatvárame dvere, keď radšej chceme ukrývať naše zmätky, naše temné stránky a dvojtvárnosť. Uzamykáme si ich v našom vnútri, zatiaľ čo prichádzame k Pánovi s nejakou formálnou modlitbou, dávajúc si pozor, aby nami jeho pravda vnútorne neotriasla. A toto je skryté pokrytectvo. Ale Ježiš hovorí dnes evanjelium, „chodil po celej Galilei, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu“ (Mt 4, 23): chodil po celom tom mnohotvárnom a zložitom kraji.

Rovnakým spôsobom sa nebojí preskúmať ani naše srdcia, nevľúdne a ťažké miesta v nás. On vie, že iba jeho odpustenie nás uzdravuje, iba jeho prítomnosť nás premieňa, iba jeho slovo nás obnovuje. Jemu, ktorý prešiel cestou k moru, otvorme tie naše najpokrútenejšie cesty – tie, ktoré máme vnútri a nechceme ich vidieť alebo ich skrývame. Nechajme do seba vstúpiť jeho slovo, ktoré je „živé, účinné, rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca“ (Hebr 4, 12).

No a nakoniec, ku komu začal Ježiš hovoriť? Evanjelium hovorí, že „keď raz kráčal popri Galilejskom mori, videl dvoch bratov, ako spúšťajú sieť do mora; boli totiž rybármi. I povedal im: ‚Poďte za mnou a urobím z vás rybárov ľudí.‘“ (Mt 4, 18 – 19) Prvými adresátmi povolania boli rybári: nie osoby presne vyselektované na základe ich schopností či zbožní muži modliaci sa v chráme, ale bežní ľudia, ktorí pracovali. Všimnime si, čo im Ježiš povedal: urobím z vás rybárov ľudí. Prihovára sa rybárom a používa jazyk, ktorý im je zrozumiteľný. Priťahuje si vychádzajúc z ich života: povoláva ich tam, kde sú, a takých, akí sú, aby ich zapojil do svojho vlastného poslania. „Oni hneď zanechali siete a išli za ním.“ (Mt 4, 20) Prečo hneď? Lebo jednoducho cítili, že ich priťahuje. Takí rýchli a pohotoví neboli preto, že dostali príkaz, ale preto, že boli pritiahnutí láskou.

Na nasledovanie Ježiša nestačia dobré snaženia, treba každodenne počúvať jeho volanie. Len on, ktorý nás pozná a neskonale miluje, nám dá zájsť na hlbinu v mori života. Tak ako to urobil s tými učeníkmi, ktorí ho počúvli. Preto potrebujeme jeho slovo: počúvať uprostred tých tisícov každodenných slov to jediné, ktoré nám nehovorí o veciach, ale o živote. Drahí bratia a sestry, dajme v našom vnútri miesto Božiemu slovu! Čítajme si každý deň pár riadkov z Biblie. Začnime evanjeliom: majme ho otvorené doma na nočnom stolíku, nosme si ho so sebou vo vrecku alebo v taške, otvorme si ho v mobile, nechajme, aby nás každý deň inšpirovalo. Objavíme, že Boh je blízko, že osvetľuje naše temnoty a že s láskou privádza náš život na hlbinu. (z homílie 26. januára 2020)

flickr.com

„Na nasledovanie Ježiša nestačia dobré snaženia, treba každodenne počúvať jeho volanie. Len on, ktorý nás pozná a neskonale miluje, nám dá zájsť na hlbinu v mori života.“

(Svätý Otec František)

KOVANÉ KRÍŽE HORNÉHO ŠARIŠA

Martin MEŠŠA

Dnes sme zvyknutí vidieť na kresťanských chrámoch prosté jednoduché kríže ako symbol Kristovej mučeníckej smrti a jeho zmŕtvychvstania, jeho obety. V okolí Bardejova sa však viac ako inde na Slovensku zachovalo množstvo krížov obohatených o iné tvary. Zaujímavosťou je, že komplikované tvary krížov tu nachádzame nielen na chrámoch byzantského obradu ako napríklad v okolitých krajinách, ale aj na kultových stavbách iných kresťanských vierovyznaní.

Kríže dotvárajú podobu týchto stavieb do celistvosti a harmonickej jednoty jednotlivých častí a súčasne nám poskytujú neobyčajne bohatý a zaujímavý materiál na štúdium znakov, štýlu doby. Sú výraznými dekoratívnymi prvkami vyjadrujúcimi sa svojím výtvarným jazykom zodpovedajúcim materiálu a vlastnou symbolikou. Sú aj čisto estetickým dokladom, ktorý z týchto originálnych výtvorov vyplýva. Ich konečné podoby čerpajú z tvorivosti prostého človeka, ktorého k nej vedie snaha po kráse, ale i snaha o zobrazenie svojich predstáv o Bohu a celom nadprirodzenom dianí staro- i novozákonných textov a ich cirkevných interpretácií.

Kované kríže na sakrálnych objektoch, ktoré sú jednoznačne výsledkom ručnej práce kováčov, sú na prvý pohľad jednoduchým kovaným predmetom s okrasami. Áno, takými je väčšina týchto symbolických kováčskych prác na vrcholoch sakrálnych stavieb postavených v 20. i v 19. storočí. Staršie a zložitejšie kríže sú v skutočnosti trocha zložitejšou sústavou informácií, ktorá však pomaly vypadáva zo znakového systému kresťanstva.

Nie je to len ľudskou zábudlivosťou, ale je to cieľavedomý proces kresťanstva pri očistení od symboliky a znakov spojených aj s predkresťanskými obdobiami histórie ľudstva.

Proces sa začal v polovici 16. storočia Tridentským koncilom, ktorý odsúdil niektoré znaky a symboly za herézu. Neskoršia pápežská bula z roku 1628 vyslovene zakazovala používanie niektorých symbolov, hlavne znaky alegorického a antropomorfného charakteru. Trullský koncil na konci 17. storočia zakázal používať niektoré symboly, napr. Krista ako Božieho baránka.

V oblasti vplyvu východných obradov však tieto zákazy neplatili, preto ich v súčasnosti nachádzame najmä na krížoch cerkví. V prostredí vzájomného vplyvu oboch obradov najmä na severovýchode Slovenska sa zopár takýchto pamiatok zachovalo na viacerých sakrálnych stavbách aj v zbierkach múzeí. To viedlo dedinského kováča k vytvoreniu diela, ku ktorému by sa mohol obracať v snahe ovplyvniť vonkajší svet a výsledky svojej práce i k oslave nad dosiahnutým.

Na kovaných krížoch môžeme sledovať posun od jednoduchého ochranného znaku k ozdobným dekoratívnym prvkom, od jednoduchého vyjadrenia majstrovsky zvládnutej skratky po snahu o dokonalé tvary vyjadrené v jednoduchých výtvarných formách. Aj tu na kovaných krížoch si ľudový výtvarný prejav udržiava svojský výraz prostej štylizácie, ktorou talentovaní i prosto zruční remeselníci vyjadrovali svoju

Keď v roku 2015 dokončil akademický sochár Martin Kutný a jeho spolupracovníci reštaurovanie zaujímavej drobnej gotickej stavby postavenej niekedy po roku 1558 tzv. Seredyho kaplnky pri ceste z Bardejova do Dlhej Lúky, na vrchol kaplnky osadili zaujímavú kópiu pôvodného starého kovaného kríža. Pôvodný kríž spadol z kaplnky pri búrke koncom 19. storočia a nejaký sedliak ho doniesol na radnicu do Bardejova. Dvojramenný kríž s bohato rozvinutou staršou symbolikou je krásna, pôsobivá ornamentálna kováčska práca a je uložený v zbierkach Šarišského múzea. Je zaujímavý aj tým, že obsahuje znaky a symboly, ktoré sa vymykajú bežnej symbolike ostatných kovaných krížov na hornom Šariši, ako sa okolie Bardejova zvykne označovať v etnografickej i historickej literatúre, a nepodarilo sa nám zatiaľ túto symboliku dôveryhodne interpretovať, aj keď celkové vyznenie by mohlo byť strom života. Podobné ukončenie ramien nachádzame len pri dvoch kovaných krížoch – tohto a kríža, ktorého pôvod predpokladáme na starom kostole vo Vyšnom Tvarožci. V prípade štyroch výčnelkov z terčíka by mohlo ísť aj o symboliku štyroch klincov, ktorými bol Kristus pribitý. *Rozviliny* sú nezvyklo párové k hornému i dolnému brvnu pravdepodobne vo význame lúčov svetla. Aspis – had tiež nezvyklo nad spodným aj pod horným ramenom – symbol nekonečnosti a znovuzrodenia, symbol mudrcov – nagov v Indii a Tibete, neskôr interpretovaný ako symbol hriechu, pod nohami Krista i Imaculaty symbol víťazstva nad zlom. Tiež napr. anjel serafín v hebrejčine znamená žiariaci had.

Bardejov, 17. storočie
Kríž nazývaný aj pápežský: tri brvná na trojramennom kríži sú vyjadrením troch funkcií pápeža – kňazskej, učiteľskej a pastierskej.

Dobroslava
Pekná ukážka rozvinutia gréckeho rovnoramenného kríža doplneného o malé rameno – *titulus*. Štyri krížiky = štyri klince.

Bardejov, 18. storočie
Latinský kríž zo starej brány cintorína zakončený trojlístkami.Má zakomponované iniciály IHS (*Iesus Homini Salvator*).

Gaboltov
Grécky rovnoramenný kríž. Tri hviezdy – znak stáleho panenstva Matky Božej. Polmesiac – víťazstvo nad staršími predstavami.

Kurov
Trojramenný kríž a sedem malých krížikov – sedem bolestí Panny Márie.

predstavu o kráse, túžbu po skrášlení obklopujúcich predmetov. Nachádzame tu však aj zložitosť a ozveny starších predstáv.

Samotná symbolika kríža zaznamenala v priebehu dejín pozoruhodný vývoj. Voľba prvkov nikdy nebola náhodná. Každý dekoratívny prvok figuruje vo význame znaku. Sám alebo s inými znakmi tvorí ideogram. Ideogramy sú znakmi, ktoré vyjadrujú citáty Písma, viažu sa k rôznym udalostiam života Krista a jeho matky, ale mali jednu chybu – vyjadrovali to často v čase vznikajúceho kresťanstva známymi a pochopiteľnými znakmi, ktoré mali svoj pôvod v predkresťanskej symbolike a zatieňovali nakoniec hlavný ideogram – kríž ako symbol Kristovej mučeníckej smrti v zmysle Matúšovho evanjelia (Mt 24, 30) a symbolom kresťanských cností, symbol nádeje na vykúpenie.

Podoba kríža vychádza z troch základných tvarov – rovnoramenného gréckeho kríža, latinského kríža s predĺženým zvislým brvnom a kríža v tvare písmena T – tav kríž alebo Antonov kríž. Z týchto vychádza vyše štyridsať podôb krížov s ustálenými názvami. Priraďovaním ďalších znakov, ktoré sú vyjadrením konkrétneho odkazu k obsahu písma a základným postulátom kresťanského učenia alebo ich kombináciou tak, že v páre s iným znakom, alebo v presne stanovenom opakovaní toho istého prvku vyjadrujú práve tieto myšlienky, čo na druhej strane pôsobí veľmi výtvarne, ba priam monumentalizuje niektoré kríže.

V konečnom výsledku sa kríže odlišujú svojimi tvarmi a ozdobami, štýlovými aj lokálnymi prvkami, ktoré sú ovplyvnené konfesiou, jej premenami, snahou vyjadriť konkrétny odkaz v znaku a ideograme, ktorý v čase vzniku spoločenstva kováč či fundátor kostola považoval za dôležité verejne proklamovať na vrchole sakrálnej stavby. Silne vplývalo aj okolie – stavby iných vierovyznaní, ale do konečného výsledku veľa povedala aj umelecká invencia kováča, jeho cit pre materiál a jeho remeselná zručnosť.

Pri ich výrobe síce používali obvyklé kováčske techniky ohýbania a tvarovania, sekania, spájania v ohni, dierovania, nitovania, zápustkového razenia, spájania obrúčkami, ale ľahkosť a tvarovú dokonalosť, a čistotu získali len niektoré. Komplikované tvary krížov na severovýchodnom Slovensku vznikali ako syntéza podnetov gotickej symboliky, podnetov východného kresťanského obradu i neskoršej ornamentálnosti baroka. Boli však prepracované a pretvorené vynaliezavosťou a invenciou ľudového tvorcu, takže zostávajú pôvodnými a svojskými. Majstrovstvo a umelecký cit kováčov 17. – 19. storočia vytvoril z kovaných krížov na severovýchodnom Slovensku umiestnených na kostoloch, zvoniciach a kaplnkách zaujímavý výraz ľudovej výtvarnej tvorivosti, ktorý bol však priamo podmienený vieroukou, usmerňovaný a kontrolovaný cirkevnými hodnostármi i estetickým hodnotením celého spoločenstva, ktorého pohľady sa k nim upierali niekoľkokrát denne k modlitbe a chváleniu Stvoriteľa.

SYMBOLY NA KRÍŽOCH

Niektoré znaky a symboly z kombinácie znakov, ktoré nachádzame na kovaných krížoch severovýchodného Slovenska a ich interpretácia:

Slnko – niekde ako terčík, inde ho zastupuje kruhový alebo krížový nimbus. Niekde je realistické, inde abstraktné. Často sa opakuje aj na ramenách, čo svedčí o ich rovnosti v symbolike; lúče symbolizujú blahodarné pôsobenie svetla, ale i život a poznanie. Ako samostatný znak symbolizuje Krista ako pravé svetlo, ktoré svet neprijal.
Krížik – malý samostatne na vrchole kríža znamená starozákonné znamenie kríža a v kruhu návrat Krista.
Tri krížiky – tri klince, ktorými bol Kristus pribitý na kríž. V západnom obrade sú na vrchole a ramenách kríža.
Štyri krížiky – štyri klince, ktorými bol Kristus pribitý podľa starších predstáv a platný dodnes, vo východnom obrade sú umiestnené na ramenách kríža. Opakujúce sa štyri motívy, znaky však môžu byť aj vo význame štyria evanjelisti, štyri rieky raja.
Päť krížikov – päť Kristových rán – zaujímavo je táto symbolika znázornená na kríži nad južným vchodom do kostola v Gaboltove, kde je vyjadrená piatimi dierkami v kopijovito listovom zakončení ramien kríža.

Veľká Domaša 18. / 19. storočie
Latinský kríž s trojlístkovým ukončením ramien doplnený symbolikou tulipánov.

Rokytov
Latinský kríž s trojlístkovým ukončením ramien. Na ramenách tulipány – večný život.

Bardejov

Gaboltov

Vyšný Tvarožec

Ladomirová
Dvojramenný patriarchálny, byzantský kríž. Alfa a omega v konštrukcii kríža – symbol nekonečnosti Boha.

Kožany
Patriarchálny dvojramenný kríž s ľaliovitým ukončením ramien – symbolom Svätej Trojice.

Kríž na Seredyho kaplnke, 16. storočie
Kríž na kaplnke medzi Bardejovom a Dlhou Lúkou symbolizuje strom života. Rozviliny nad horným a pod spodným brvnom sú pravdepodobne lúče svetla. *Aspis* – had, tiež nezvyklo nad spodným a pod horným ramenom, ako symbol nekonečnosti a znovuzrodenia.

Bardejov, 18. storočie
Latinský kríž zo starej brány cintorína zakončený trojlístkami.Má zakomponované iniciály IHS (*Iesus Homini Salvator*).

Sedem krížikov – sedem bolestí Božej Matky.
Tri hviezdy – znak stáleho panenstva Božej Matky.
Lúče svetla – stelesňovali slnko a hviezdy, blahodarné pôsobenie svetla, ktoré dáva život, poznanie. Tento motív mali aj iné náboženstvá.
Krížová svätožiara – nimbus – symbol slnka a Krista.
Krížový, zvlnený nimbus – Nepoškvrnená Panna Mária – Immaculata.
Had – symbol hriechu, pod nohami Krista symbol víťazstva nad zlom. Aspis bol v pohanstve aj symbolom nekonečnosti a znovuzrodenia alebo mudrcov.
Alfa a omega – prvé a posledné písmená gréckej abecedy sú symbolom nekonečnosti Boha. Niekedy sú na krížoch v dosť silnej štylizácii.
Rovnoramenný trojuholník – symbol Najsvätejšej Trojice, Božie oko ako symbol trojjedinosti, znak pre Otca, Syna a Svätého Ducha.
Trojlístkové ukončenie ramena kríža – Lazarov kríž je ideogram svätosti a symbolizuje Najsvätejšiu Trojicu. Ďatelinové okrúhle lístky sa na kríže dostali pod vplyvom románskeho štýlu a symbolizujú brabantský kríž. Trojlístok palmetový alebo ľaliové ukončenie ramena je tiež symbolom Trojice, ktoré vzniklo pod vplyvom gotiky. Niekedy je použité vo význame troch klincov, ktorými bol Ježiš pribitý. Inokedy sú doplnené o štvrtú palmetu – štyri klince (kríž zo zaniknutej drevenej cerkvi vo Vyšnom Tvarožci v okrese Bardejov v zbierkach Šarišského múzea).
Palmeta – toto zoskupenie špicatých palmových listov bolo symbolom božstva v starom Egypte či Mezopotámii už pred tisíckami rokov.
Grécke písané epsilon – začiatok slova Efos – označuje tie výšiny, ku ktorým je človek povinný obracať svoj pohľad v modlitbách k Bohu. Je umiestnený obyčajne na päte kríža, symetricky z dvoch strán, pri kompozícii stromu života v podobe *rozviliny*.
Polmesiac Venuše – symbol panenstva Božej Matky, ale tiež symbol víťazstva nad staršími predstavami. Išlo o starorímsky symbol bohyne Venuše, odvodený od fáz Venuše, ktoré sú v rovnakej časovej frekvencii ako cyklus ženy. Na niektorých antických zobrazeniach mala Venuša na hlave práve tento znak. V spodnej časti kríža sa však vyvinul z kryptogramu raných kresťanov, ktorí v Ríme používali okrem znaku ryby znak kotvy – *crux dissimulata*.
Mesiac (polmesiac) – je párový znak k znaku Slnka a spolu tvoria ideogram veku Krista – 33 rokov. Začiatok solárneho a lunárneho roka je spoločný len raz za 33 rokov.
Kvet – nový život.
Tulipán – večný život.
Hviezda – (nad krížom) „Žiarivá ranná hviezda" (Zjv 22, 16) – Ježiš Kristus; s ôsmimi lúčmi (v strede kríženia) symbolizuje betlehemskú hviezda, ktorá doviedla troch mudrcov k jasliam.
Strom života – strom v tvare kríža alebo kríž ozdobený palmetami a kvetmi – *crux florida* – je konečný ideogram niektorých kovaných krížov a mytologický obraz životnej sily, symbolizuje Bohom darovaný život. Premeny stromu počas ročných období znamenajú život, smrť a zmŕtvychvstanie.
Guľa pod krížom – sú dve interpretácie tejto symboliky. Prvá ponúka nahradenie sochy bohyne Víťazstva (gr. Niké, lat. Victoria) symbolom kresťanstva – krížom. Známa je minca cisára Augusta s takýmto vyobrazením bohyne Niké, ktorú zobrazovali stojacu na troch guliach symbolizujúcich tri svetadiely, ktorým vládol rímsky cisár – Európa, Afrika, Ázia. Tento symbol prešiel do symbolu ríšskeho alebo kráľovského jablka ako symbolu moci, ale už na vrchole s krížom. S kráľovskými korunami, žezlom a ríšskym jablkom, teda kráľovskými atribútmi ako králi nebies, boli zobrazovaní aj Boh Otec a Ježiš Kristus na obrazoch s témou Najsvätejšej Trojice a korunovácie Panny Márie. Druhou interpretáciou je, že symbolizuje rajské jablko zo stromu poznania dobra a zla, symbolizuje pokušenie a dedičný hriech. Celok je ideogramom víťazstva kríža na zemi, nádeje na vykúpenie.

EMIL SUCHÝ (1885 – 1970)

archív vladyku Jána Babjaka SJ

Emil Suchý (Szuchy) sa narodil 16. februára 1885 v obci Kľušovská Zábava. Bol jediným potomkom Adalberta Bartolomeja Suchého a Otílie. Jeho sesternicou bola Miriam Terézia Demjanovičová. Otec Emil ukončil stredoškolské štúdiá v Prešove, kde neskôr študoval v seminári. Počas štúdia učil zemepis, dejepis a kreslenie. 16. novembra 1909 sa oženil s Kornéliou Michalovičovou, dcérou otca Jozefa Michaloviča. Mali spolu šesť detí. Za kňaza ho v Prešove 12. decembra 1909 vysvätil biskup ThDr. Ján Váli a vymenoval ho do farnosti Nižné Repaše a krátko na to do Čičavy. 12. októbra 1927 bol vymenovaný za tajomníka biskupa Gojdiča. Bol ním dvadsať rokov. Súčasne bol prefektom v seminári, prednášal, písal do periodík a bol riaditeľom obchodného podniku Petra. 1. januára 1947 na žiadosť biskupa Pavla požiadal o penziu. Najmladší syn mu po likvidácii Gréckokatolíckej cirkvi poslal telegram, aby zavrel byt a najbližším rýchlikom pricestoval do Bratislavy. Tu otec Emil zomrel 14. marca 1970. 19. marca boli telesné ostatky otca Emila prevezené do Prešova a pochované na verejnom cintoríne. (Juraj Gradoš)

O ETIKE UMELEJ INTELIGENCIE

Jozef GLASA

Umelá inteligencia bola v minulom storočí vďačnou témou vedeckej fantastiky. V posledných desaťročiach sa však stala našou každodennou realitou. Rozpoznávanie tvárí a hlasu. Internetové prekladače a prehliadače. Personalizované reklamy. GPS navigácia. Autopilot v aute, dopravnom lietadle či v raketopláne. Vývoj liekov. Riadenie priemyselných procesov. Viaceré „apky" v mobile.

Umelá inteligencia (UI) – alebo aj strojová inteligencia – je v rôznom stupni a formách súčasťou špeciálnych strojov. Na rozdiel od takzvanej prirodzenej ľudskej inteligencie inteligentné stroje získavajú a spracovávajú informácie zo svojho prostredia a následne realizujú zmysluplné postupy na dosiahnutie určitého cieľa. Rozvoj a využitie UI predstavuje skutočnú technologickú revolúciu. Má totiž potenciál ovplyvniť takmer všetky oblasti ľudského poznania i praxe, spôsob života a fungovanie ľudských spoločností. Už v súčasnosti významne zasahuje medziľudskú komunikáciu a vzťahy (deti a ich rodičia s mobilmi a tabletmi), rozhodovanie jednotlivého človeka aj ľudských spoločenstiev (personalizované informácie, ovplyvňovanie výsledkov volieb, manipulácie verejnej mienky).

UI prináša možnosť realizovať mnoho dobrého. Dokonca aj dosiaľ nemožného či nepredstaviteľného. Môže podporiť a znásobiť prirodzené schopnosti človeka. Už dnes umožňuje človeku vykonávať mnohé úlohy rýchlejšie, efektívnejšie a lepšie. Možnosti, ktoré UI prináša, sú aj zdrojom závažných kvalitatívnych zmien. Nielen v tom, ako sa mnohé veci dejú a robia či budú robiť. Ale aj v tom, ako sa vníma a chápe sama skutočnosť. Aký je význam vecí a činov. Ba dokonca, ako vníma a ako chápe už dnešný človek seba samého.

UI prináša mnohé zásadné otázky. Kde je hranica medzi človekom a strojom? Ako je to so slobodnou vôľou človeka? So zodpovednosťou za činy, postupy a rozhodnutia, pri ktorých sa uplatňuje UI? Nuž, zatiaľ je to vždy človek, ktorý ovláda a v konečnom dôsledku riadi aj inteligentný stroj. Človek určuje žiaduci smer a cieľ kozmickej lode – a naprogramovaná UI riadi potrebný manéver. Bohužiaľ, aj technológiu UI možno zneužiť. Už dnes pôsobí pri vedení vojenských operácií, navádzaní riadených striel, bombardovaní vojenských (alebo aj civilných) cieľov. Pomáha vyvíjať nové lieky, ale aj desivo účinné biologické zbrane.

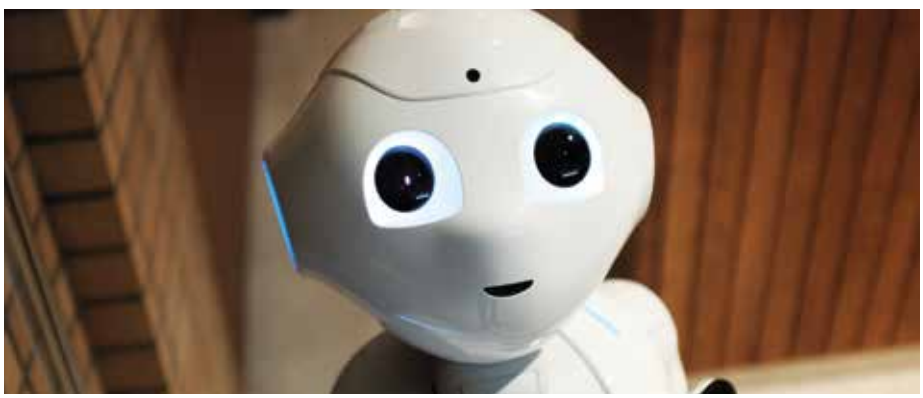

pexels.com

Základnou etickou otázkou je, či UI a jej mnohoraké aplikácie budú dobrom pre človeka a ľudstvo. Pre našu súčasnosť, ale aj pre blízku či vzdialenú budúcnosť. Či sa stanú požehnaním, alebo apokalyptickým prekliatím. Etické otázky UI a ich riešenie budú hlboko ovplyvňovať vývoj ľudskej civilizácie, ba jej prežitie už v našom storočí. Životy konkrétnych ľudí, spoločenstiev, národov. Ide vskutku o globálne, celosvetové záležitosti. O život alebo o smrť.

Týmto novým etickým otázkam sa venovalo aj nedávne verejné zasadnutie Pápežskej akadémie za život (Vatikán, 26. – 28.02.2020) za účasti popredných odborníkov mnohých vedných disciplín z celého sveta. Prebiehalo pod titulom *„Dobrý" algoritmus? Umelá inteligencia. Etika. Zákon. Zdravie*. Na záver podujatia podpísali vedúci predstavitelia IBM, Microsoftu, Svetovej organizácie OSN pre výživu a Pápežskej akadémie za život, za prítomnosti súčasného predsedu Európskeho parlamentu programový dokument pod názvom *Rímska výzva za etiku umelej inteligencie*. Vyzýva k širokej spolupráci všetkých zainteresovaných činiteľov. Výzva sa končí zoznamom etických základných princípov, ktoré by sa pri vývoji a využití UI mali zvlášť rešpektovať: 1. transparentnosť, 2. inkluzívnosť, 3. zodpovednosť, 4. nestrannosť, 5. spoľahlivosť, 6. bezpečnosť a súkromie.

UI bude človeka a ľudstvo sprevádzať už neustále. Jej rozvoj a využitie budú naisto prinášať nové etické otázky. Ich riešenie bude nielen veľmi zaujímavé, ale, ako sme naznačili, aj životne dôležité a potrebné. K niektorým z nich sa preto budeme podrobnejšie vracať aj na tomto mieste.

PONÁRANIE SA DO BOŽEJ LÁSKY

Richard FUČKO

V strede Veľkého pôstu sa symbolicky nachádza Krížupoklonná nedeľa. Upriamuje pozornosť na nástroj smrti i spásy, ktorý si na vlastnom tele dennodenne pripomíname prežehnaním sa. O tomto geste sme sa porozprávali s otcom Marcelom Mojzešom, docentom na GTF PU v Prešove.

Slávime Krížupoklonnú nedeľu. Prečo Cirkev poukazuje na kríž už uprostred Veľkého pôstu, keď krížová cesta a vzkriesenie sú až završením Štyridsiatnice?

Pekne je to vysvetlené v synaxári tejto nedele: „Kríž je zasadený uprostred Veľkého pôstu preto, aby sme v jeho tieni našli oddych a občerstvenie pri putovaní cestou Štyridsiatnice.“ Navyše, v našej byzantskej tradícii je kríž vnímaný neoddeliteľne od vzkriesenia, ako spievame pri liturgii: „Tvojmu krížu klaniame sa, Vládca, a tvoje sväté vzkriesenie oslavujeme.“ Z druhej strany môžeme povedať, že aj vzkriesenie je neoddeliteľne spojené s krížom. Kristus bol vzkriesený po tom, ako niesol kríž, ako trpel, zomrel a bol pochovaný. Kríž a vzkriesenie sú súčasťou Kristovej Paschy, ktorej vnímanie a prežívanie odporúčal prehĺbiť aj emeritný pápež Benedikt XVI. v súvislosti s Druhým vatikánskym koncilom, keď povedal, že východiskovým bodom koncilu je Pascha.

Spojitosť kríža a vzkriesenia naznačuje aj Mária Campatelliová z Centra Aletti v Ríme vo svojej knihe *Krst*, keď hovorí: „Život prameniaci z trojičného lona je vzájomnou láskou božských osôb a ako každá láska je aj ona spätá so zmarením a blaženosťou, s odriekaním a útechou. Tieto dve stránky sa spolu zbiehajú natoľko, že dar seba samého sa stáva zvrchovaným šťastím. Božia láska však presahuje svoje vlastné hranice a napĺňa celé stvorenie tým, že doňho zostupuje. Po páde človeka sa priepasť medzi božskou a ľudskou prirodzenosťou natoľko prehĺbila, že vtelenie Božieho Syna má podobu kríža, ktorý na seba berie. Dar seba samého je pritom bytostne spojený s utrpením. Smrť na kríži sa tak stáva tým najvypätejším výrazom a dovŕšením Božej lásky k ľuďom. Keďže však Kristus visiaci na kríži bol až do poslednej čiastočky svojho tela presýtený láskou a nič z toho, čo je do lásky včlenené, nepodlieha zániku – pretože láska trvá naveky (porov. 1 Kor 13, 8) – stáva sa tak jeho smrť priestorom, kde pre smrť ako takú nie je miesto. Otec svojím Duchom úplne preniká Ježišovo telo a neporušené ho prebúdza k životu.“

Richard Fučko

Marcel Mojzeš (45) je gréckokatolícky kňaz, prednáša liturgickú teológiu a spiritualitu kresťanského Východu na Katedre systematickej teológie Gréckokatolíckej teologickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove.

Prežehnanie sa je úkon, ktorý sa počas modlitieb opakuje mnohokrát. Tým sa pre niektorých kresťanov stal mechanickým gestom. Aká je skutočná podstata prežehnania sa? Z čoho vychádza?

Prežehnanie sa kresťana je vyjadrením podstaty nášho krstu. Boli sme pokrstení „v mene Otca i Syna, i Svätého Ducha“ (Mt 28, 19), doslova sme boli ponorení do lásky Najsvätejšej Trojice. Každé prežehnanie sa je teda príležitosťou opätovne sa ponoriť do lásky Otca, Syna i Svätého Ducha. My gréckokatolíci môžeme od bratov rímskokatolíkov niekedy počuť otázku, prečo sa toľko žehnáme. Môžeme jednoducho odpovedať: „Aby sme sa cez znak kríža mohli znova ponoriť do Božej lásky, ktorá sa zjavila na kríži.“ Zaiste mi dáte za pravdu, že do lásky Najsvätejšej Trojice sa my kresťania potrebujeme ponárať denno-denne, v každom okamihu nášho života bez ohľadu na to, či sme východného, či západného obradu, či sa žehnáme zľava doprava, alebo sprava doľava. Kristov kríž je jeden tak, ako „jeden je Pán, jedna viera a jeden krst“ (Ef 4, 5).

Ako majú byť zložené prsty pri prežehnávaní?

Palec, ukazovák a prostredník sú spojené a vyjadrujú tri osoby Najsvätejšej Trojice. Prstenník a malíček predstavujú božskú a ľudskú prirodze-

wikimedia.org / kp.ru

Spôsob uloženia prstov pravej ruky pri prežehnávaní sa v byzantskom obrade

nosť Ježiša Krista. Sú zohnuté smerom k dlani a vyjadrujú to, že Boh zostúpil z nebies a stal sa človekom.

Kedy sa máme prežehnávať pri liturgii a iných bohoslužbách Cirkvi?

Prežehnávanie je stanovené v poriadku bohoslužieb. Prežehnávame sa vtedy, keď dostávame požehnanie od kňaza, a vtedy, keď sa spomínajú osoby Najsvätejšej Trojice, alebo niekto prechádza popri prestole, či ikonostase. Na začiatku a konci čítania evanjelia sa taktiež raz prežehnáme.

Prežehnaním sa začíname každú bohoslužbu pri úvodných slovách *„Požehnaný Boh náš“* alebo keď nieto kňaza: *„Na príhovor našich svätých otcov“*.

Trikrát sa prežehnáme na *„Svätý Bože“; Tvojmu Krížu“; „Ktorí ste v Krista pokrstení“*. Taktiež na konci žalmov na trojité *Aleluja* a *„Poďte, pokloňme sa“* na konci zvyčajného začiatku.

Slúžiaci sa prežehnáva, keď pristupuje k prestolu, keď prvýkrát vchádza a vychádza zo svätyne, aj keď sa postaví pred cárske dvere a odchádza od nich.

Vo Veľkom pôste sa žehnáme aj pri veľkej poklone na pôstnych modlitbách a Božskej službe vopred posvätených darov.

Kedy v bežnom živote by sa mal človek prežehnať?

Stále, keď vníma potrebu ponoriť sa do lásky Otca, Syna i Svätého Ducha, keď sa potrebuje zjednotiť s Kristom na kríži. Zvlášť môže znak kríža pomôcť vo chvíli pokušenia. Dôležité je, aby sme ho nerobili len mechanicky, ale naozaj s vierou v moc a lásku Boha, ktorá sa zjavila na kríži a definitívne zvíťazila nad hriechom, diablom a ľudskou slabosťou. Je určite dobré prežehnať sa aj pred jedlom, pred chrámom alebo keď prechádzame popri kríži. Zvolávame tak na seba Božie požehnanie.

Aká je spojitosť medzi prežehnaním sa znakom kríža a pomazaním olejom v tvare kríža počas sviatostí?

Najstarší spôsob žehnania, známy aj v rímskom obrade, je jednoduchý znak tzv. gréckeho (rovnoramenného) kríža, ktorým v byzantskej tradícii kňaz žehná dieťa už na ôsmy deň po narodení na čele, ústach a hrudi. Podobný znak v rímskom obrade dávajú veriaci (i kňaz) na seba pred čítaním svätého evanjelia. Znakom kríža kňaz žehná na čele a na hrudi aj katechumena. Tesne pred samotným krstom kňaz pomazáva krstenca olejom radosti na čele, hrudi, ušiach, pleciach, rukách a nohách. Napokon pri myropomazaní kňaz robí znak kríža svätým myrom na čele, očiach, nose, ústach, na obidvoch ušiach, na hrudi, na rukách a na nohách, aby sa tak otvorili aj duchovné zmysly pre činnosť Svätého Ducha.

Čo vy osobne prežívate, keď na svojom tele robíte znak kríža?

Prežehnanie sa vnímam aj ako zapojenie tela do modlitby. Rád sa prežehnám aj vtedy, keď cítim, že liturgický text sa týka mňa osobne. Napríklad určite by som sa prežehnal pri slovách, že „Kristus sa do mňa obliekol“ alebo „Bože, buď milostivý mne hriešnemu“. Zároveň cítim, že za znakom kríža, ktorý na seba kladiem, sa skrýva oveľa viac, ako som v tej chvíli schopný vnímať. Tak je to s každým liturgickým gestom: pozýva nás stále ísť za to, čo robíme, za to, čo vnímame zmyslami, pozýva nás ísť v ústrety tajomstvu prítomnosti Ženícha – Krista, ktorý prichádza.

VIETE, ŽE...?

Aj keď je ukrižovanie spájané s Rimanmi, je „vynálezom“ Peržanov. Od nich ho prevzal Alexander Macedónsky. Ten dal napríklad ukrižovať všetkých asi tritisíc obyvateľov fenického Týru (v Libanone) po tom, čo dobyté mesto zapálil. Tento trest smrti si osvojili aj Feničania, ktorí žili aj v Kartágu, a odtiaľ ho prevzali Rimania.

„NEZVLÁDNUTEĽNÉ" DETI

Nadežda TEREBOVÁ

Ako možno vychovávať nezvládnuteľné dieťa? Táto otázka trápi tých, ktorí s ním žijú v spoločnej domácnosti. Ostatní sa len prizerajú či odsudzujú dieťa i jeho rodičov. Že je rozmaznané, nevychované... Alebo sa ho snažia upozorňovať či naprávať jeho správanie. Nezvládnuteľné deti sú však nezvládnuteľné dovtedy, kým rodič nepochopí príčinu a účel ich správania.

Deti, ktoré kládli zvýšené nároky na výchovu, boli v každej dobe. Čím je to spôsobené? Aký má na tom podiel naša „rýchla doba", nedostatok času, nervozita, honba za kariérou, za peniazmi či zlý vplyv médií a technických výdobytkov? Niekto vidí príčinu v príliš autoritatívnej alebo, naopak, vo veľmi liberálnej výchove či v rôznych zdravotných oslabeniach, alebo v celom rade ďalších vonkajších a vnútorných vplyvov.

ČO PREŽÍVA RODIČ?

Sila a spôsob prejaveného vzdoru sú u každého dieťaťa iné. Vo väčšine prípadov ono samo nevie pomenovať príčiny svojho správania. Niektorí rodičia toto vôbec nepoznajú, iní s dieťaťom „bojujú" celé detstvo i dospievanie. Často trpia zbytočne. Obviňujú sa, že správanie ich dieťaťa je výsledkom ich neschopnosti. Možno dokonca vo svojich sebaobviňujúcich úvahách zašli až tak ďaleko, že priviedli na svet zlého človeka, a vo svojom zúfalstve došli k záveru, že sa už nič nedá urobiť preto, aby sa zmenilo. Majú mu za zlé, že jeho správanie z nich urobilo duševnú a fyzickú trosku, zničilo ich kariéru, manželstvo, opustili ich preň priatelia, vyhýbajú sa im susedia, s rodinou majú narušené vzťahy. Napokon dôjdu k záveru, že im urobilo zo života peklo, a vzdávajú to.

Rozhodne by takíto rodičia nemali mať pocity viny. Možno sa ešte nestretli s názorom, že problémové správanie ich dieťaťa by mohlo súvisieť s určitou formou choroby. Nie každé extrémne náročné dieťa musí byť hneď označené za dieťa s ADHD alebo s Aspergerovým syndrómom, hoci práve tieto klinické diagnózy môžu byť dôvodom.

NAJČASTEJŠIE PRÍČINY

Porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD) je psychiatrická diagnóza, pri ktorej rozlišujeme tri hlavné symptómy: poruchy pozornosti (nevie sa sústrediť, nedokončí prácu, odbieha od činnosti, stráca veci, je ľahko vyrušiteľné), impulzivitu (nie je schopné kontrolovať a tlmiť svoje prejavy, nedokáže čakať, skáče do reči) a hyperaktivitu (je nervózne, nedokáže pokojne sedieť a zotrvať na jednom mieste, veľa hovorí a všetko komentuje). Vyskytujú sa už pred vstupom do školy, dlhodobo a častejšie ako u iných detí v ich veku. ADHD súvisí s poruchou chemických pochodov v mozgu dieťaťa. Narušená funkcia prenášačov signálov medzi neurónmi ovplyvňuje spôsob myslenia, cítenia, koncentrácie pozornosti, čoho dôsledkom môže byť vážne narušené správanie. Je to i dedičná záležitosť, má totiž svoj pôvod v génoch. Príčinou môže byť poškodenie mozgu, alergia na stravu (umelé farbivá a konzervanty), chemická nerovnováha v tele, zvýšený obsah olova v tele (vplyv životného prostredia), zdravotný stav matky (alkohol, fajčenie) či ostatné zdravotné faktory (napr. epilepsia).

Poznáme množstvo ďalších porúch, ktoré súvisia s ADHD alebo sa vyskytujú v kombinácii s ňou: napr. porucha pozornosti bez hyperaktivity (ADD) (dieťa je pasívne, pomalé, ľahko unaviteľné, myšlienkami inde), opozičné správanie (je náladové, výbušné, vzdorovité, tvrdohlavé, vždy v opozícii), poruchy správania (je agresívne, násilné, bije sa, uteká, kradne, ničí a podpaľuje veci, klame), emocionálne problémy (má nízku sebadôveru, je úzkostné, depresívne, utiahnuté, apatické, precitlivené, ale aj agresívne).

Poruchy učenia sú častou príčinou rôznych ťažkostí u detí (a nie len vzdelávacích), ktoré vyplývajú z oneskoreného vývinu funkcií a súvisia so zrelosťou centrálnej nervovej sústavy: dyslexia (porucha čítania), dysgrafia (porucha písania), dysortografia (porucha pravopisu), dyskalkúlia (porucha matematických schopností). Častejšie sa vyskytujú v kombinovanej ako v izolovanej forme, prípadne v kombinácii s poruchami aktivity a pozornosti alebo s ich príznakmi na rôznej úrovni.

Pri posudzovaní správania dieťaťa je dôležité vziať do úvahy jeho vrodené vlastnosti, ako aj vplyv prostredia. Nevhodné správanie môže byť prejavom neuspokojených potrieb dieťaťa. Treba posúdiť, či sú naplnené jeho psychologické potreby (istoty, láska, vlastné korene), aké je jeho rodinné zázemie (zmeny, vzťahy a pomery, autorita rodiča a výchovný štýl) a v neposlednom rade treba zhodnotiť jeho školské prostredie (učitelia, štýl výučby, školská úspešnosť, vzťahy so spolužiakmi, šikanovanie). Možno ste u dieťaťa

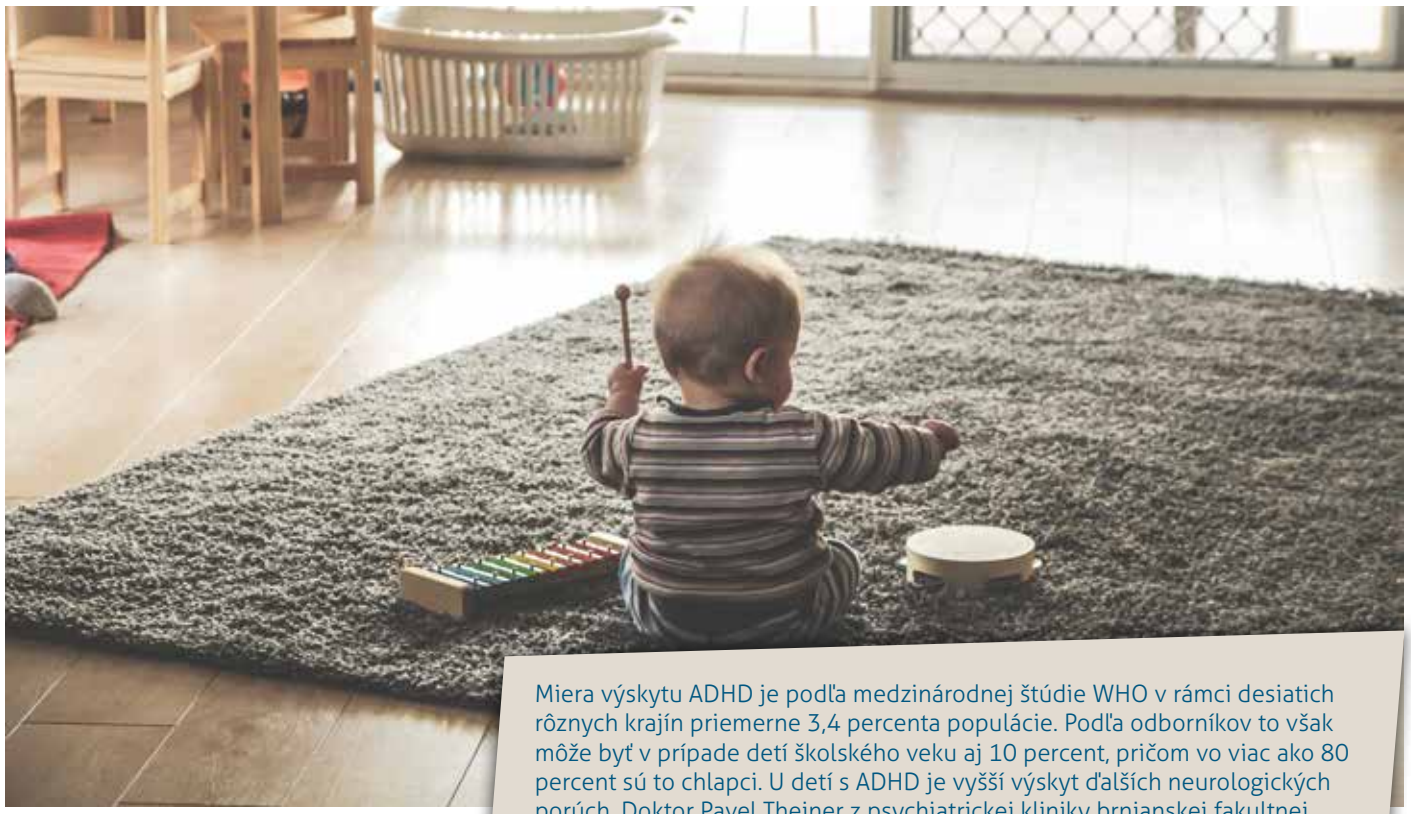

pxhere.com

Miera výskytu ADHD je podľa medzinárodnej štúdie WHO v rámci desiatich rôznych krajín priemerne 3,4 percenta populácie. Podľa odborníkov to však môže byť v prípade detí školského veku aj 10 percent, pričom vo viac ako 80 percent sú to chlapci. U detí s ADHD je vyšší výskyt ďalších neurologických porúch. Doktor Pavel Theiner z psychiatrickej kliniky brnianskej fakultnej nemocnice ADHD tvrdí, že asi 40 až 60 percent detí si diagnózu do dospelosti prináša. Českí vedci v roku 2017 namerali s pomocou dotazníka na výskyt prvkov ADHD u dospelých výskyt silných symptómov ADHD v 6,7 percentách vzorky Čechov vo veku 18 až 65 rokov. Aj preto sa v našom regióne miera výskytu ADHD odhaduje na približne 5 percent dospelých ľudí.

spozorovali niektoré symptómy. Majme však na pamäti, že len skúsený odborník dokáže spoľahlivo stanoviť diagnózu a navrhnúť ďalší postup a opatrenia.

KDE HĽADAŤ POMOC?

Správne určená diagnóza či zadefinovanie problému je prvým krokom k odstraňovaniu nevhodných prejavov správania dieťaťa a prináša úľavu pre rodiča. V každom väčšom meste sú zriadené centrá pedagogicko-psychologického poradenstva, v ktorých psychológovia a špeciálni pedagógovia vykonávajú diagnostiku a nápravu rôznych ťažkostí u detí. Potom sú to rôzne užšie špecializované centrá a odborníci (napr. klinický psychológ, psychiater, neurológ, logopéd a iní). Netreba zabúdať ani na spoluprácu so školou, kde naše dieťa trávi veľkú časť svojho dňa. Len vzájomnou kooperáciou všetkých zúčastnených strán môžeme byť úspešní pri riešení tohto problému.

ČOHO SA VYVAROVAŤ?

Ak chceme s dieťaťom začať pracovať na jeho zmene, je nevyhnutné mať s ním láskyplný a autentický vzťah. Pritom sa treba vyvarovať niektorých zásadných chýb:

- direktívne prikazovanie (vedie k vzdoru),
- posudzovanie, kritizovanie, odsudzovanie (vyvoláva pocit menejcennosti, hnev až nenávisť),
- poskytovanie množstva rád (prestane ich počúvať alebo vždy čaká riešenia od dospelých),
- vyhrážanie (podporuje klamanie a potrebu provokácií),
- povýšenecké správanie (uráža a motivuje k agresivite),
- nejednoznačnosť a nezrozumiteľnosť našich požiadaviek (vyvoláva zmätok),
- nedodržiavanie dohodnutých pravidiel (vytvára priestor na ich porušovanie),
- nejednotnosť v prístupe medzi manželmi (poskytuje priestor na úniky),
- riešenie problémov v afekte alebo v časovej tiesni (spôsobuje zranenia).

AKO KOMUNIKOVAŤ?

Aj najlepší úmysel môže byť zmarený, keď rodič zvolí nevhodnú formu komunikácie, preto je dôležité dodržiavať niektoré pravidlá:

- uistiť ho, že máme oň naozajstný záujem (vedieť počúvať, udržiavať zrakový kontakt),
- nechať ho hovoriť čo najviac bez našej bezprostrednej kritickej reakcie,
- s kritikou zaobchádzať opatrne, vyvažovať ju pozitívnymi spätnými väzbami (ale primeranými, nie prehnanými),
- vedieť si uznať chybu (ak sme boli nespravodliví, problémové deti sú mimoriadne citlivé na spravodlivosť, hoci samy bývajú nespravodlivé a neobjektívne),
- zachovať si odstup a nenechať sa vyprovokovať k hádke,
- byť vždy pri ňom a uistiť ho o našej pomoci, pomôcť mu presadiť sa (nie len vo vzdelávaní),
- vytvárať si priestor na vzájomný pokojný a otvorený rozhovor medzi štyrmi očami,
- dohodnúť si jasné pravidlá a dbať na ich dodržiavanie (takéto dieťa zvlášť potrebuje hranice, potom stráca pocit istoty) a pri ich nedodržaní sa nebáť vyvodiť dôsledky,
- pravidelne spolupracovať s odborníkmi a realizovať ich rady a odporúčania.

Prv než nazveme naše dieťa nezvládnuteľným a začneme mu pripisovať rôzne diagnózy, skúsme pouvažovať o tom, či jeho spávanie nie je len zúfalým „výkrikom“, ktorým nám chce povedať, ako veľmi potrebuje cítiť blízkosť svojho rodiča (aby „vedel vypnúť“ a skutočne vnímal, čo jeho dieťa cíti a čo robí). Prajem nám všetkým, aby sme vedeli hľadieť na svoje dieťa ako na Boží dar, ktorý nám bol zverený, prijímali ho a milovali také, aké je.

DEJINY FARNOSTI KLOKOČOV

Martin MRÁZ

Novým impulzom pre rozvoj mariánskej úcty v Klokočove bol rok 1904. Práve vtedy bola namaľovaná a umiestnená v miestnom chráme kópia plačúcej ikony, ktorá sa tam nachádza dodnes. Najskôr bola ikona umiestnená za hlavným prestolom (oltárom) vo svätyni, podobne ako bola v Prešove umiestnená prvá kópia slziacej ikony na hlavnom oltári biskupskej kaplnky. V roku 1937 ju presunuli nad bočný oltár na severnú stenu lode chrámu. Takto sa dostala pred oči tisíckam pútnikov, ktorí do Klokočova začali prichádzať zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi.

1. sväté prijímanie v Klokočove krátko po vojne. Zdroj: Margita Viteková

Nová politická, ekonomická a sociálna situácia po prvej svetovej vojne a rozpad habsburskej monarchie ovplyvnili aj život pod Vihorlatom. V prvej polovici 20. storočia pôsobili v Klokočove viacerí kňazi, ktorí v komplikovaných a meniacich sa časoch upriamovali pozornosť veriacich na Máriu, ktorá aj cez svoju ikonu ostávala pri svojich deťoch. Boli to predovšetkým kňazi Július Kiráľ a Ján Čekan st., vďaka ktorých horlivosti sa Klokočov stal cieľom mnohých pútnikov.

Pápež Pius XI. v roku 1923 udelil klokočovskému chrámu právo usporadúvať odpustové slávnosti s možnosťou získať plnomocné odpustky.

Počas obdobia druhej svetovej vojny nastal útlm v organizovaní veľkých klokočovských pútí. Ale už krátko po oslobodení východného Slovenska sa objavili úvahy nielen zrekonštruovať vojnou poškodený klokočovský chrám, ale ho aj rozšíriť, prípadne vybudovať úplne nový a väčší. V pláne bolo aj vybudovanie pútnického domu a pätnástich kaplniek na počesť pätnástich tajomstiev ruženca. Pre nedostatok finančných prostriedkov sa do roku 1950 podarilo vybudovať len tri. Vzrástol však počet odpustov na štyri. Prvým bol májový odpust a druhým augustový odpust na sviatok Zosnutia. Potom to boli aj dva zimné odpusty na sviatok Uvedenia Bohorodičky do chrámu a na sviatok Počatia Bohorodičky sv. Annou.

Po druhej svetovej vojne sa farnosti Mukačevskej eparchie ležiace na Slovensku dostali pod správu prešovského biskupa. Hrôzy vojny v ľuďoch nanovo prebudili túžbu po Bohu a potrebu ďakovať za ochranu pred zlom. Všetky klokočovské odpusty po vojne sa až do likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v roku 1950 stali miestom stretnutia desať tisícov pútnikov. Jednou z najväčších klokočovských slávností bol augustový odpust v roku 1946, keď Klokočov navštívil vladyka Pavel Peter Gojdič a posvätil v areáli pútnického miesta novú kaplnku zasvätenú sviatku Zvestovania.

Vladyka Vasiľ Hopko 6. júna 1948 slávnostne korunoval klokočovskú ikonu Bohorodičky korunkami poslanými z Ríma od pápeža a zasvätil pod jej ochranu celý národ. Bolo to prorocké gesto, lebo len niekoľko mesiacov predtým udalosti tzv. víťazného februára priviedli k zmene politického režimu. Gréckokatolícka cirkev v Československu bola o dva roky nato zlikvidovaná a zahnaná do katakomb.

Gréckokatolíci sa mohli vrátiť do Klokočova až v roku 1968. Správcami farnosti sa na viac ako dvadsať rokov stali redemptoristi Michal Majovský CSsR a Andrej Prokopovič CSsR. Klokočovské púte boli v tomto období manifestáciou slobody právne legalizovanej, ale v skutočnosti len trpenej Cirkvi.

Rok 1989 ako rok veľkých spoločenských zmien bol veľkou zmenou aj pre Klokočov. Zmena politického systému priniesla veriacim aj slobodné prežívanie viery. Veľké zástupy pútnikov začínali slobodne prichádzať na toto obľúbené pútnické miesto. V roku 1994 bol pre potreby veriacich postavený nový poľný oltár a upravené okolie chrámu. Neskôr bol zrekonštruovaný chrám a pribudla nová krížová cesta.

Po vzniku apoštolského exarchátu v Košiciach, priameho predchodcu Košickej eparchie, sa Klokočov stal jeho hlavným pútnickým miestom. Už to nie je len odpustová slávnosť v auguste, ale aj pravidelné mesačné slávenia fatimských sobôt zavedené vladykom Milanom Chauturom CSsR a v ostatných rokoch aj mnohé iné pravidelné modlitbové stretnutia, vďaka ktorým sa Klokočov stáva známym za hranicami Košickej eparchie, a dokonca už aj Slovenska.

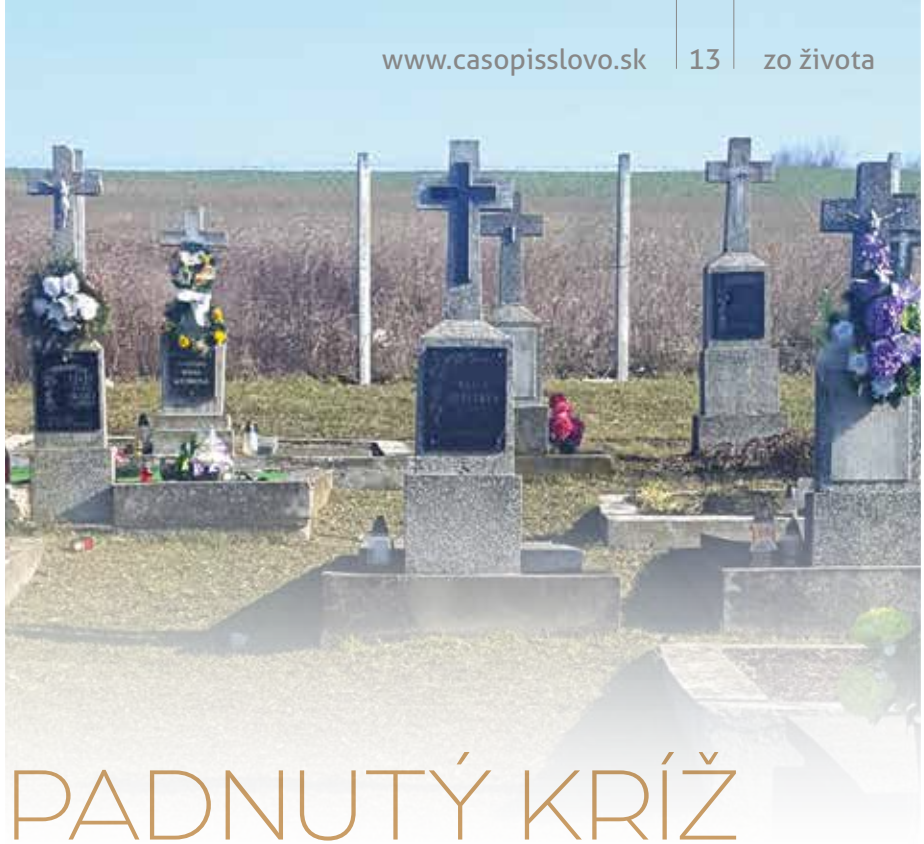

pexels.com

PADNUTÝ KRÍŽ

Juraj GRADOŠ

Cintorín u nás v obci vo mne ako malom dieťati vždy vyvolával strach. Najhoršie to bolo, keď som ako chlapec miništroval na večernej liturgii. Po liturgii som sa zobliekol, odložil košeľu a vyšiel z chrámu. Ľudia sa už rozišli. Ak som nechcel ísť domov okľukou, tak som musel kráčať niekoľko sto metrov vedľa cintorína. Cez deň som sa nebál, ale v tme po neosvetlenej poľnej ceste to bol iný zážitok. Moja bujná fantázia pracovala a môj krok sa zrýchľoval. Keď som došiel na osvetlenú asfaltovú cestu, tak dole som neraz aj utekal. Čím skôr ďalej od cintorína, od hrobov, od krížov. Niekedy som nabral odvahu sa obzrieť a vo svetle prvej pouličnej lampy z tmy vystupovali siluety náhrobných pomníkov s krížami. Ako som rástol, rástla aj moja odvaha. Alebo múdrosť. Prestával som sa báť tieňov, hrobov a ticho stojacich krížov. Ale i keď bola poľná cesta rozmočená, odvahu ísť v tme pomedzi hroby som nikdy nenabral.

Cintorín pre mňa znamenal vždy akési čudné, zvláštne miesto. Po spomienke na zosnulých som sem-tam zapálil staré sviečky z chrámu na opustených hroboch, kde sa drevené kríže už rozpadávali alebo neboli a tie kovové pomaly žrala hrdza. Pomaly som začal hroby spájať s jednotlivými osobami a zisťoval som si o nich informácie. Už to neboli neznámi príbuzní, ale ľudia, ktorých som poznal z rozprávania najmä svojich starých rodičov.

Jeden hrob bol iný. Mal iný pomník a zvláštne miesto. Akosi som si zvykol, že manželia ležia stále spolu, ale tu neležali. Kým môj prapradedo ležal v dolnej časti cintorína a jeho hrob zdobil iba jednoduchý betónový kríž, praprababka mala na svojom hrobe skoro dvojmetrový pomník zakončený krížom. Ba čo viac, tento hrob sa nachádzal na konci cestičky vedúcej cez starý cintorín skoro na samom jeho vrchu. Miesto, ktoré si zapamätáte. Miesto, na ktoré vám padne oko, kedykoľvek zdvihnete pohľad z topánok zmáčaných mokrým snehom či blatom.

No tento kríž bol iný aj inak. Pred niekoľkými rokmi padol. Nie sám od seba. Našlo sa zopár odvážlivcov, pre ktorých ani hroby, ani kríže, ani ľudia, ktorí tu očakávajú vzkriesenie, neznamenali nič. Nemali k tomu úctu. A tak sa títo odvážni mladíci zapreli a starý kameninový pomník aj s krížom skončil na hrobe. A nebol jediný. Dobre viditeľné miesto prinieslo svoju daň. Kríž si všimli nielen tí, ktorí ho majú v úcte, ale aj tí, ktorí ho nenávidia. Alebo na ňom ukazujú svoju silu, svoju odvahu. Na jeho zničení. Na jeho potupení.

Náš pomník obstál dobre. Nie každý zostal celý. Dnes pomník vďaka môjmu otcovi znovu stojí. A na jeho vrchole kríž. Symbol víťazstva. Nad životom mojej praprababky i nad mojím strachom a odvahou chuligánov. Stojí a ukazujúc k nebu hovorí svoj príbeh.

IDEM K JEŽIŠOVI, SVOJMU BRATOVI (1)

Ako to, Ježiš je môj brat? Ešte som nikdy o tom nepočul. Ja mám takého veľkého brata? Môj Ježiš, môj Boh, je aj mojím bratom? Áno, je to tak. Aby sme to však pochopili, poďme do večnosti. Ježiš nebol vždy mojím bratom. Ježiš, druhá božská osoba v Najsvätejšej Trojici, pokiaľ na seba neprijal podobu človeka, bol iba mojím Bohom. Ak by som bol žil vtedy, keď ešte Ježiš nebol na zemi, o Božom Synovi by som nikdy nemohol povedať, že je mojím bratom. Vtedy sme nemali nijaké právo na bratstvo. Keď však z lásky k nám prišiel na tento svet, stal sa Bohočlovekom, vtedy sa stal aj mojím bratom podľa tela. Všetci ľudia na svete sme si bratia, pretože máme jedného praotca, Adama. Preto sme príbuzní, patríme k veľkej ľudskej rodine. A pretože sa Ježiš stal človekom, stal sa naším bratom.

Akí hrdí máme byť na to, že máme Boha za brata! Aké milé je povedať: Ježiš, Pán môj a brat môj! Lenže toto poznanie nás má napĺňať pokorou a povzbudením. Pokorou, pretože bratia si majú byť podobní. No keď si predstavím, že Ježiš je môj brat, hneď na to myslím. Čo však na to povie Ježiš? Som hrdý na brata Ježiša, ale ako sa pozerá Ježiš na svojho brata, sestru tu na zemi? Či aj Ježiš bude na mňa – ľudsky povedané – hrdý? Ó, neverím, pretože som tak ďaleko od dokonalosti. Preto s pokorou a s ľútosťou pristupujem k tebe, môj nebeský brat! Prepáč, že smiem spomínať toto bratstvo. Preto idem k tebe, aby si ma ty, môj nebeský brat, posilnil, aby som nabral silu, dokonalosť, vieru, nádej, lásku, čistotu, aby som bol hodným bratom. Viem, že sa nikdy nemôžem k tebe pozdvihnúť v dokonalosti, pretože ty, Ježišu, nie si len brat, ale aj môj Boh. Predsa sa opovážim, lebo sám si povedal: „Buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.“ (Mt 5, 48)

(Vasiľ Hopko: *Kristus v nás. Rozjímania o Eucharistii*; preložil F. Dancák)

PODUJATIA

Bárka Juskova Voľa 057/449 02 90
gmcbarka.sk skolacentrum@centrum.sk
27. – 29.03. **Víkend v Bárke** – vzdelávaco--relaxačné podujatie pre deti a mládež z protopresbyterátu Sabinov a Prešov. Veková kategória účastníkov je od 9 do 30 rokov.
03. – 05.04. **Kvetný víkend vo Svidníku a stretnutie s otcom arcibiskupom**
17. – 19.04. **AŠAD**

GMPC Prešov, Hurbanistov 3
gmpc.grkatpo.sk gmpc@grkatpo.sk
Pondelok 19.30 **Liturgia** (nový internát, 11. p.)
Utorok 15.45 **Nácvik študentského zboru** (sakristia katedrály) 16.30 **Liturgia** (katedrála)
Štvrtok 15.00 ***Stretko* stredoškolákov** (GMPC)
17.45 **Modlitebné *stretko*** (kaplnka GTF)
Ponuka spovede a duchovného rozhovoru pred liturgiou a po nej alebo vo štvrtok večer, resp. podľa dohody

UNIPAS Košice, Dominikánske nám. 2/A
unipas.grkatke.sk unipaske fedorisin.jan@grkatke.sk, unipas@grkatke.sk
0904 738 712 (otec Ján Fedorišin)
Program pre vysokoškolákov
Streda 15.30 – 16.30 **Čas pre teba** (Moyzesova 40)
17.00 **Liturgia** (katedrála)
18.00 ***Stretko***

UPeCe Staré Grunty 36, 841 04 Bratislava 4
upc.uniba.sk grkatupece@gmail.com
Streda 19.00 ***Stretko* pre gréckokatolíkov** (mikrogaléria, Mlynská dolina)

S ÚSMEVOM

Východniar hovori spolucestujúcemu v lietadle:
„Viete čo, ja mám také nešťastie, všade, kde som, sa hneď niečo zlé stane."
Z reproduktora sa ozve: „Lietadlo havaruje, keďže sme práve nad morom, každý pasažier obdrží píšťalku na odháňanie žralokov."
Východniar lamentuje:
„Uvidíte, buď dostanem píšťalku bez dierky, alebo natrafím na hluchého žraloka."

Ježiš sa už nemohol pozerať na stav zdravotníctva, a preto si ako lekár sadol do ambulancie. Vošiel krívajúci chlapík, Ježiš zodvihol ruky a uzdravil ho. Chlapík vyšiel a ostatní sa ho pýtajú:
„No, aký lekár je ten Ježiš?"
„Ani sa ma nepýtajte, však mi ani tlak nezmeral."

Bill Gates sa postaví pred zrkadlo a pýta sa:
„Zrkadlo, kto je najbohatší na svete?"
Zrkadlo zmodrie a objaví sa na ňom:
„Aplikácia Zrkadlo vykonala neplatnú operáciu a bude ukončená."

Redakcia Slovo
Čo na to poviete?

Jozef Petričko

Páči sa mi to · Komentáre 3 · Zdieľať

Antónia Jalčaková, fyzioterapeutka, animátorka

Čo to znamená pre mňa? Pre nás všetkých v dnešnej dobe? Často hovoríme, že táto doba je zlá. Nechceme na seba zobrať ani minimálnu vinu. Veď predsa kto tvorí túto dobu? Toto konkrétne obdobie, v ktorom žijeme? My. Sme to my ľudia! Ježiš nám týmto slovom chce povedať, aby sme mali lásku, pretože sa medzi nami ľuďmi úplne vytráca. Ostáva len sebaláska. Každý isto vie, čo vo vzťahu s partnerom alebo v hocijakom inom vzťahu treba žiť. Ako hovorí pápež Ján Pavol II.: „Lásku bez kríža nenájdeš, a kríž bez lásky neunesieš."

Páči sa mi to · Odpovedať

Jozef Košč, kaplán farnosti Prešov

Ak by sme trpeli na nevyliečiteľnú chorobu a ktosi by nám povedal, že na jednom vrchu rastie kvetina, ktorej koreň obsahuje účinné látky, myslím, že aj keby sme mali vyjsť na ten najvyšší vrch, tak by sme sa odhodlali. Ježiš Kristus nás už vykúpil, zachránil. Už nemusíme cúvať do hriechu, ale môžeme si dovoliť žiť čestný a spravodlivý život, hoci je ťažký. Potom aj keď si ma manželka neváži, predsa ju budem milovať, hoci ma môj muž nemiluje, predsa mu budem prejavovať úctu, hoci niekto prestupuje zákon, predsa len budem dodržiavať nielen zákon, ale aj vždy brániť Božiu pravdu.

Páči sa mi to · Odpovedať

Martin Simko, bohoslovec v pastoračnom ročníku

Kríž – niekomu môže naháňať strach, iní sa z neho vysmievajú, „ale pre tých, čo sú na ceste spásy, teda pre nás, je Božou mocou" (1 Kor 1, 18). Stretávame sa s tým, že ak niekto s pokorou prijme nejaké trápenie v živote a nevzpiera sa mu, tak sa považuje za slabocha. Sme Bohom pozvaní k tomu, aby sme plnili jeho vôľu so všetkým, čo k tomu patrí, čiže aj s krížmi a každodennými ťažkosťami. Ak chceme byť hodnými večného života, musíme prijať kríž, ktorý nás síce bude bolieť, ale na druhej strane nás bude posilňovať na našej ceste do cieľa. Lebo kríž je „Božou mocou", a práve vtedy budeme silní.

Páči sa mi to · Odpovedať

HE3K NA JEDEN KLIK

Ľudia, ktorých možno poznáte
Zobraziť všetky návrhy priateľov

gogoodnews.net

SVÄTÝ RAJMOND NONNATUS
Tento svätý je patrónom tehotných žien, pôrodných asistentiek, pestúnok, detí, nespravodlivo obžalovaných, proti popôrodným ťažkostiam šestonedieľok. Pochádza z obce Portell pri Barcelone. Jeho meno znamená nenarodený. Dostal ho preto, lebo jeho matka zomrela skôr, ako sa mohol narodiť. Pri umývaní mŕtvej matky prítomné ženy zbadali, že dieťa v nej sa hýbe. Brat mŕtvej ženy mečom rozrezal jej telo, a tak ho okolo roku 1200 zachránil.

NAPÍŠTE NÁM

PÚŤ K SVÄTÉMU CHARBELOVI

Viliam Ragan

UŽHOROD/UKRAJINA ■ Protopresbyterát Medzilaborce pod vedením otca Jána Blaška zorganizoval 18. februára púť k ostatkom sv. Charbela, ktoré boli v priebehu 9. – 23. februára dovezené z Libanonu a vystavené na verejnú úctu v Katedrále Povýšenia sv. Kríža v Užhorode.

Po svätej liturgii, ktorú slávil otec Blaško spolu s prítomnými kňazmi, sa pred ostatkami sv. Charbela konali modlitby za uzdravenie spojené s pomazaním olejom. Jeromonach Marián Makarij Medviď, kancelár Mukačevskej eparchie, pútnikom predstavil históriu katedrály a Mukačevskej eparchie a sprevádzal ich priestormi eparchiálneho úradu i katedrálneho chrámu. (Alexandra Raganová)

PREŠOVSKÍ ŠTUDENTI SPOZNÁVALI SICÍLIU

ACIREALE/TALIANSKO ■ Skupinka jedenástich žiakov Cirkevného gymnázia a Cirkevnej základnej školy s materskou školou bl. Pavla Petra Gojdiča v Prešove v sprievode dvoch učiteliek sa zúčastnila 7. – 15. februára na výmennom pobyte Erazmus v sicílskom meste Acireale. Žiaci mali možnosť vytvárať nové priateľstvá a spoznávať autentickú taliansku kultúru priamo v hosťovských rodinách. Cieľom tohto pobytu bolo zdokonaliť nielen jazykové znalosti, ale obohatiť sa aj po kultúrnej stránke novými zážitkami. Študenti vystúpili na Etnu, ochutnali tradičné sicílske medy, obdivovali historické pamiatky ako rímsky amfiteáter, grécke divadlo či centrum miest Catania a Syrakúzy, ktorých časť je zapísaná aj v Zozname svetového dedičstva UNESCO. Prostredníctvom tohto pobytu si študenti tiež vyskúšali, aké to je sedieť v laviciach sicílskeho lýcea, a nadviazali kontakty na budúcu spoluprácu medzi školami. (Marianna Iľkovičová)

VATIKÁN ■ Z rozhodnutia Svätého Otca sa 2. marca sprístupnili bádateľom archívy Svätej stolice z obdobia pontifikátu Pia XII. Medzi dokumentmi sú aj tie, ktoré uchováva Historický archív Sekcie pre vzťahy so štátmi vatikánskeho Štátneho sekretariátu. V rozhovore pre Vatican News arcibiskup Paul Richard Gallagher, sekretár pre vzťahy so štátmi, objasňuje: „Pontifikát Pia XII. sa tiahne rozhodujúcim obdobím dejín 20. storočia, od druhej svetovej vojny po studenú vojnu, dvoma desaťročiami. Dokumentačný materiál patriaci k pontifikátu Pia XII. má približne dva milióny písomností, čo zodpovedá 323 metrom dĺžky regálov. Písomnosti hovoria o činnosti Svätej stolice počas svetového konfliktu; o diplomatických vzťahoch; o konkordátnych otázkach, zmluvách, ratifikáciách; o humanitárnych a podporných dielach; o pravidelných reláciách ohľadom politicko-náboženskej situácie...“ (vaticannews.va)

FANARA/TURECKO ■ Ekumenický patriarcha Konštantínopola Bartolomej v rozhovore pre austrálsko-grécku rozhlasovú stanicu vyjadril koncom februára svoje znepokojenie nad vzrastom nacionalizmu v Cirkvi: „V prvom rade sme pravoslávnymi kresťanmi, až následne sme Grékmi, Rusmi, Bulharmi, Ukrajincami.“ Poukázal na potrebu pripomínať kresťanskú tradíciu v kontexte budúcnosti Európy. Patriarcha dôrazne odmietol novoosmanské úsilie o premenu chrámu Hagia Sofia na mešitu: „Hagia Sofia patrí celému ľudstvu. Pre nás to bude vždy historický, tradičný a slávny kresťanský chrám. Chceme, aby múzeum zostalo a aby ho hostia z celého sveta mohli stále obdivovať.“ (TK KBS)

Ján Smoľák

SLOVENSKÍ KŇAZI SIAHALI NA MEDAILY

ŘÍČANY – PRAHA/ČESKO ■ 17. – 21. februára sa konali 14. majstrovstvá Európy kňazov vo futsale. Slovensko zvíťazilo v skupine A, kde boli jeho súpermi Chorvátsko, Srbsko, Albánsko a Bielorusko. V semifinále slovenských kňazov až na pokutové kopy zdolal sedemnásobný víťaz turnaja – Poľsko. V boji o tretie miesto s Portugalskom slovenská reprezentácia prehrala jediným gólom, a tak skončila na 4. mieste. Vo finále Poľsko zvíťazilo nad družstvom Bosny a Hercegoviny.

Program majstrovstiev sa začal 17. februára svätou omšou v Chráme sv. Ľudmily vo Vinohradoch. V prvý hrací deň 18. februára slávil svätú omšu Mons. Charles Daniel Balvo, apoštolský nuncius v Českej republike. Účastníci turnaja navštívili aj baziliku a kláštor na Strahove a zavŕšením bola slávnostná bohoslužba s kardinálom Dominikom Dukom v Katedrále sv. Víta.

Budúcoročné ME kňazov bude hostiť Rumunsko. Myšlienka sa zrodila v roku 2003 v Rakúsku. V roku 2013 v Slovinsku a v roku 2018 v Taliansku získalo Slovensko 3. miesto. Slovenskú reprezentáciu tvoria kňazi Prešovskej archieparchie, Košickej eparchie a Košickej arcidiecézy. (Karol Knap)

TOTO JE DEŇ, KTORÝ UČINIL PÁN

Andrej RUSNÁK

Je to už tridsať rokov, čo 17. februára 1990 kardinál Jozef Tomko vysvätil dovtedajšieho administrátora Prešovskej gréckokatolíckej eparchie Jána Hirku za prešovského sídelného biskupa. Do tohto úradu ho vymenoval pápež Ján Pavol II. 21. decembra 1989. Bola to prvá biskupská vysviacka v Československu po nežnej revolúcii. Túto udalosť prítomný pittsburský arcibiskup Štefan Kočiško nazval slovami: „Nastal deň nášho vzkriesenia".

archív redakcie

Padajúci sneh sprevádzal prichádzajúce prúdy veriacich i duchovenstva do mestskej haly, aby boli svedkami veľkej udalosti. Gréckokatolícka cirkev vyšla po štyridsiatich rokoch prenasledovania a utrpenia víťazne a mohla pred celou spoločnosťou ukázať svoju nezlomnú silu, ale predovšetkým vďaku nebeskému Otcovi za milosti, ktoré od neho dostala. A veriaci ľud to jasne dával najavo svojou mimoriadne hojnou účasťou a prejavovaným nadšením.

Prešovská mestská hala bola naplnená do posledného miesta, a preto mnohí z viac ako desaťtisíc veriacich nielen z našej vlasti, ale aj zo zahraničia sa nemohli dostať dnu, ale sledovali celú slávnosť v priľahlých miestnostiach i okolo haly na obrazovkách monitorov. Prišla aj početná delegácia veriacich so svojimi biskupmi z USA a Kanady. Celú slávnosť vysielala Československá televízia v priamom prenose.

Spolusvätiteľmi boli križevacký sídelný biskup Slavomír Miklovš a sídelný biskup torontskej slovenskej eparchie Michal Rusnák. Z USA bol prítomný arcibiskup Štefan Ján Kočiško a biskupi Thomas Dolinay, Michael Dudick, Basil Harry Losten a John Michael Bilock. Z Kanady prišiel arcibiskup Maxim Hermaniuk. Taktiež bol prítomný arcibiskup Francesco Colasuono, pápežský nuncius so zvláštnym poslaním. Okrem nich bol prítomný značný počet hierarchov rôznych hodností z Československa i zo zahraničia a medzi nimi aj vtedajší novovymenovaní slovenskí biskupi Alojz Tkáč, Eduard Kojnok a Rudolf Baláž, ktorých biskupská vysviacka sa uskutočnila v marci 1990.

Všetkých veľmi príjemne prekvapil kardinál Jozef Tomko, ktorý ako hlavný svätiteľ príkladne zvládol obrady vysviac-

ky v cirkevnoslovančine. Svoje pocity vyjadril v úvode homílie slovami: „Končí sa tuhá zima, nastáva sľubná jar. Na tento deň čakala gréckokatolícka, ba i celosvetová Cirkev celých štyridsať rokov. Skoro dvadsať rokov sa Gréckokatolíckej cirkvi upieralo právo na jestvovanie, ale cyrilometodské korene neodumreli ani pod ľadovou prikrývkou, ktorá mala byť akoby

jej hrobom. Vaše cirkevné spoločenstvo bolo zmrazené ako v jeseni zasiate zrno, ktoré je naoko mŕtve, ale pod snehovou i ľadovou prikrývkou si zachováva život v očakávaní jarného slnka. I vy ste ostali verní svojej viere a Cirkvi, postavenej na Petrovej skale. Ešte ani po roku 1968 správca vašej eparchie nemohol dostať biskupské svätenie, ktoré je plnosťou Kristovho kňazstva. Konečne sa však dožívame dňa, keď sa uzatvára ťažké obdobie vášho cirkevného života a biskupským svätením vášho veľpastiera vstupujete na cestu k plnému životnému rozkvetu. Zmrazené zrno má pod hrejivým účinkom Božej milosti vyraziť v jarnú oziminu a vyrásť v plné klasy hojnej letnej úrody, ktorá zaručí vám i celej spoločnosti duchovný chlieb. Veľký je Hospodin, náš hlavný pastier, ktorý takto viedol a vedie svoje stádo na zelené pastviny. Jemu chvála a sláva i za dnešný deň! Naozaj, toto je deň, ktorý nám učinil Pán."

V ďalšej časti homílie svoje slová adresoval novovysvätenému biskupovi Jánovi: „Hej, milý brat, dnes vstupuješ ako veľpastier slávnej tradície, ktorá sa viaže na nášho prvého apoštola a arcibiskupa sv. Metoda a na jeho brata sv. Cyrila. Vstupuješ do šľapají veľkých biskupov, ktorí ešte žijú v pamäti veriacich tejto eparchie: svätej pamäti Pavla Petra Gojdiča a Vasiľa Hopka. Ak ťa však ohromuje ťažká a zodpovedná úloha, pamätaj, že práve zvláštnosť tejto biskupskej vysviacky ti zaručuje aj zvláštnu silu a pomoc Svätého Ducha. Často si pripomínaj prísľub nášho Pána: Ja som s vami až do konca sveta!"

Zmenené politické pomery umožnili, že medzi gratulantmi predniesol pozdravný príhovor aj Jozef Hromádka, prvý podpredseda federálnej vlády ČSFR, a v ňom zazneli slová: „V závere 20. storočia, na prahu 21. storočia jeden z veľkých programov pre človeka ako jednotlivca i pre národy a ľudstvo ako celok zostáva stále nenaplnený odkaz Kristovho evanjelia: Aby človek miloval svojho blížneho ako seba samého. Veda a pokrok môžu priniesť ľudstvu mnoho užitočného, ale už nikto nenájde nič vzácnejšieho než toto Ježišovo slovo k vzájomným ľudským vzťahom. Náš dnešný svet nebudú môcť zachrániť ani dômyselné ideológie, ani tie najčistejšie učenia, ale naplnenie tohto Kristovho odkazu pre nás všetkých. Z celého srdca vám prajem, vážený pán biskup, aby ste pri naplňovaní svojho poslania nachádzali túto radosť."

Slová žalmu: „Toto je deň, ktorý učinil Pán, plesajme a radujme sa z neho" (Ž 117, 24) zaiste najlepšie vystihli atmosféru, v ktorej sa niesla slávnosť biskupskej vysviacky biskupa Jána Hirku, nástupcu na prešovskom biskupskom stolci po už blaženom biskupovi mučeníkovi Pavlovi Petrovi Gojdičovi. Po rokoch, keď niektorí veriaci mohli vidieť biskupa iba raz ročne, keď prichádzal zo zahraničia na vysviacku

novokňazov, teraz boli účastníkmi celej plejády biskupov a iných cirkevných hodnostárov z celého sveta. Touto vysviackou sa začala nová éra života Gréckokatolíckej cirkvi vo vtedajšom Československu. Potvrdzuje to aj skutočnosť, že o osemnásť rokov v rovnaký deň, 17. februára 2008, sa v tej istej prešovskej mestskej hale uskutočnila intronizácia prvého prešovského arcibiskupa metropolitu Jána Babjaka SJ.

Michal Pavlišinovič

28. RIADNE ZASADNUTIE RADY HIERARCHOV

PREŠOV ■ V priestoroch rezidencie Prešovskej archieparchie sa 26. februára konalo zasadnutie Rady hierarchov Gréckokatolíckej cirkvi *sui iuris* na Slovensku. Zasadnutiu predsedal prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak SJ, ktorý v úvode osobitne privítal nového člena Rady hierachov vladyku Cyrila Vasiľa SJ, apoštolského administrátora Košickej eparchie. Prítomnými boli členovia – bratislavský eparcha Peter Rusnák, torontský eparcha Marián Andrej Pacák CSsR a hostia vladyka Ladislav Hučko z Apoštolského exarchátu Gréckokatolíckej cirkvi v Českej republike a sekretár Apoštolskej nunciatúry na Slovensku Andrij Jevčuk, ktorý zastupoval apoštolského nuncia na Slovensku Mons. Giacoma Guida Ottonella. V pracovnej časti vladykovia schválili nový slovenský preklad *Knihy pohrebov kňaza a laika* a taktiež *Obradu malého svätenia vody*. Ďalej rokovali o príprave *Katechizmu Gréckokatolíckej cirkvi sui iuris na Slovensku*. Zaoberali sa aj vypracovaným partikulárnym právom Prešovskej metropolie *sui iuris*, ktoré po doplnení niekoľkých pripomienok má byť zaslané do Ríma na Kongregáciu pre východné cirkvi. Taktiež schválili kurikulum gréckokatolíckych učebníc náboženskej výchovy a náboženstva. Šéfredaktor časopisu Slovo otec Juraj Gradoš informoval vladykov o aktuálnom náklade a stave hospodárenia časopisu. Rada hierarchov sa zaoberala aj budúcoročným sčítaním obyvateľov a pastoráciou gréckokatolíkov v zahraničí. (Michal Pavlišinovič)

MODLITBY ZA SLOVENSKO

POPRAD ■ Takmer tritisíc veriacich sa zišlo 23. februára v popradskej aréne na modlitbovom stretnutí *Ruženec za Slovensko*. Podujatie zorganizovala iniciatíva *Slovenský dohovor za rodinu* a uskutočnilo sa pod záštitou prešovského arcibiskupa metropolitu Jána Babjaka SJ.

Program stretnutia tvorili svedectvá a katechézy, ktoré boli popretkávané modlitbou posvätného ruženca. O potrebe viery a sile modlitby ruženca rozprával v katechéze saleziánsky kňaz z Poľska Dominik Chmielewski SDB. Svoje svedectvo predstavila Mirjana Dragičevičová Soldová, vizionárka z Medžugorja.

Vyvrcholením stretnutia bola archijerejská svätá liturgia, ktorú slávil vladyka Ján Babjak za účasti trnavského arcibiskupa Jána Oroscha, ktorý sa prihovoril aj v kázni, rožňavského biskupa Stanislava Stolárika, približne päťdesiatich kňazov a dvoch diakonov. Spevom svätú liturgiu sprevádzal miešaný Gréckokatolícky chrámový zbor bl. P. P. Gojdiča z Vranova-Čemerného.

V homílii arcibiskup Orosch poukázal na dôležitosť mariánskej úcty v slovenskom národe a pripomenul, že Mária vždy vyzýva veriacich k pokániu a obráteniu. (IS PA)

ŠTYRI ZAKLADAČE

PRVÝ ZAKLADAČ OBJEDNÁVAJTE DO 31. MARCA 2020

SLOVOPRENUMERÁCIA

■ Cena zakladača SPIRITUALITA obsahujúceho štyri prémiové kartičky v prípade osobného odberu (napr. vo Veľký štvrtok) je 7 eur; v prípade zaslania poštou 10 eur (s poštovným a balným).

KOŠICKÁ EPARCHIA MEDZI OCENENÝMI PARTNERMI ÚSMEVU AKO DAR

KOŠICE ■ Zástupcovia organizácie Úsmev ako dar odovzdali 20. februára ocenenia za dlhodobú a systematickú pomoc deťom a rodinám v ohrození jednotlivcom z regiónu východného Slovenska, predstaviteľom cirkví, miestnej samosprávy a podnikateľskej verejnosti, ktorí sa nezištne za posledné roky podieľali na zlepšení situácie.

Medzi ocenenými organizáciami bola aj Gréckokatolícka eparchia Košice, ktorá sa cez Dom sv. Lazára dlhodobo angažuje v zlepšovaní životných podmienok rodín v núdzi. Za Košickú eparchiu toto ocenenie prevzali obidvaja jej hierarchovia.

Galavečer v priestoroch hotela Bristol moderovala Katarína Brychtová a svojimi piesňami spríjemnila toto podujatie speváčka Sima Martausová. (TSKE)

PODCAST S KÁZŇAMI Z KOŠICKEJ EPARCHIE

KOŠICE ■ Komisia pre masmédiá Košickej eparchie v spolupráci s občianskym združením Byzantinos na začiatku marca spustila nový podcast, na ktorom si možno vypočuť vybrané kázne biskupov a kňazov z Košickej eparchie. Výnimočné duchovné myšlienky na rôzne praktické témy života i popisujúce životy svätých sa dajú vypočuť cez podcastové služby: *Anchor, Spotify, Apple Podcasty, Google Podcasty* a iné. Aktuálne štyri desiatky kázní si možno vypočuť aj na stránke http://anchor.fm/grkatke.

Cieľom projektu je sprostredkovať veriacim čo najviac duchovného slova z úst ich pastierov, ktoré si môžu vypočuť vo voľnom čase, počas jazdy autom alebo na prechádzke v prírode. Zároveň sa každý môže pozastaviť nad časťami kázní a hlbšie sa zamyslieť nad myšlienkou, ktorá sa ho dotkla. (TSKE)

V KUZMICIACH PODPORILI OCHRANU ŽIVOTA A RODINNÝCH HODNÔT

Cyril Keruľ-Kmec

KUZMICE ■ Týždeň pred Veľkým pôstom, 16. februára, v Cerkvi Zosnutia Presvätej Bohorodičky uviedli *Misijný pamätník nenarodeným deťom*, ktorý vytvoril mladý umelec Martin Hudaček. Veriaci sa počas nasledujúcich dní mohli zamýšľať nad otázkami ochrany života už od počatia a úcty k životu či taktiež dôležitou témou ochrany rodiny, ktorú tvorí otec, mama a dieťa.

Od začiatku týždňa boli kázne denne zamerané na stanovené témy ako problematika slabej ochrany života už od počatia, úloha muža – otca v rodine, úloha ženy – matky v rodine, obhajoba a stráženie hodnôt. Vyvrcholením bola 21. februára piatková svätá liturgia, ktorú slávil vladyka Cyril Vasiľ SJ, apoštolský administrátor Košickej eparchie. Vladyka Cyril zdôraznil ochranu a úctu k životu ako celku a pozornosť zameral na povinnosť chrániť život. Súsošie bude ďalej putovať po farnostiach Zemplína. (Štefan Keruľ-Kmec ml.)

Dávid Kovač

FORMAČNÝ VEČER S VLADYKOM CYRILOM VASIĽOM O VOĽBÁCH

KOŠICE ■ V poradí už tretí formačný večer s názvom *Zatiahni* sa uskutočnil 19. februára v priestoroch kultúrneho strediska kresťanov Fuga. Témou bola situácia volieb, ktorá sa niesla aj v samotnom názve večera: *Nie je mi to jedno – ako voliť, ale nepovoliť*. Myšlienkou večera bolo priblížiť postoj kresťana k politickému dianiu a volebnej situácii.

Stretnutie sa začalo svätou liturgiou v Katedrále Narodenia Presvätej Bohorodičky, ktorú slávil apoštolský administrátor Košickej eparchie vladyka Cyril Vasiľ SJ. Ten bol aj následne jedným z hostí večera. Pozvanie prijal aj Eduard Filo, vedúci projektov ako *Kresťan v politike* a iné, ale aj predseda Združenia kresťanských spoločenstiev mládeže. Vladyka Cyril zdôraznil potrebu ísť voliť a rovnako základné a potrebné princípy kresťanského pôsobenia na politickej scéne.

Stretnutia *Zatiahni* sú sériou štyroch formačných večerov, ktorých organizátorom je Rada pre mládež Košickej eparchie v spolupráci s Univerzitnou pastoráciou Košickej eparchie – UNIPAS. (Veronika Marcinová)

Záznam formačného večera : ttps://youtu.be/AyxR2R7K430

NACINA VES ■ V prvý deň *Národného týždňa manželstva*, 10. februára, sa manželské páry farnosti Nacina Ves stretli už po štvrtýkrát na farskom manželskom večeri. Stretnutie sa začalo modlitbou Akatistu požehnania rodín. Nasledovala večera vo dvojiciach so vzájomným zdieľaním sa manželov. Miestny farár otec Radoslav Záhorský si pre zúčastnených pripravil prednášku na tému *Päť jazykov lásky*. Večer zakončil film *Vzoprieť sa obrom* ako podpora, že každé manželstvo s Božou milosťou dokáže poraziť pomyselného obra, ktorého má občas pred sebou. (M. Záhorská)

ĽUBOTICE ■ Pedagógovia Strednej odbornej pedagogickej školy sv. Cyrila a Metoda v Košiciach 20. – 22. februára prežívali spoločné dni duchovnej obnovy. Spoločenstvo budujúce aktivity prebiehali v prostredí horskej chaty Čergov. Modlitby, zamyslenia i slávenie svätej liturgie viedol otec Peter Milenky, farár v Remeninách. Odhaľoval pravú tvár kresťanstva, potrebu autenticity nasledovania Krista pre aktuálnu dobu a motivoval k zamysleniu nad postojmi vychovávateľa k zvereným mladým ľuďom. (M. Jeník)

STARÁ ĽUBOVŇA ■ Žiaci a pedagogickí zamestnanci Špeciálnej základnej školy sv. Anny sa 21. februára spoločne tešili z karnevalovej oslavy. V úvode sa všetky masky predstavili a odfotili. Žiaci si spoločne zasúťažili,

Lenka Grodecká

DISKUSIA S VLADYKOM JÁNOM BABJAKOM O ČASOCH NESLOBODY

HUMENNÉ ■ Študenti Gymnázia sv. Jána Zlatoústeho mohli 27. februára spoznať život v časoch, keď si človek musel myslieť to, čo mu bolo prikázané. Situáciu v časoch neslobody predstavil prešovský arcibiskup metropolita Ján Babjak, ktorý prišiel v sprievode Terézie Tkáčovej, manželky gréckokatolíckeho kňaza. Tá študentom vyrozprávala svoj životný príbeh, keď ako silne veriaca vysokoškolská študentka učiteľstva v odbore matematika a fyzika navštevovala každý večer sväté liturgie, pritom však nevedela, že ju sledujú príslušníci ŠtB. Opísala im krivdu, keď jej bol odmietnutý červený diplom, ktorý jej za študentské výsledky prináležal, ale aj odvahu, keď sa už ako učiteľka na gymnáziu vzoprela štátnej moci a odmietla podpísať vyhlásenie, že bude žiakov vychovávať v ateistickom duchu.

Pútavé rozprávanie doplnil svojimi spomienkami aj vladyka Ján, ktorý vykreslil, aké problémy mu hrozili pri ukončovaní stredoškolského štúdia, keďže si podal prihlášku na štúdium teológie. Študenti tak hlbšie ocenili terajšiu slobodu a demokraciu. (Lucia Švecová)

Peter Hríc

POSVIACKA KAPLNKY V DOME SV. LAZÁRA

KOŠICE ■ V Dome sv. Lazára, ktorý je prevádzkovaný v rámci Gréckokatolíckej eparchiálnej charity Košice, sa 29. februára konala posviacka novovzniknutej kaplnky, ktorej patrónom sa stal patrón samotného zariadenia – sv. Lazár.

Slávnosť sa začala posvätením prestola, kivota a evanjeliára, ako aj ostatných nevyhnutných liturgických predmetov. Keďže Dom sv. Lazára je sociálne centrum pre matky s deťmi v núdzi, v kázni počas následnej svätej liturgie bola zdôraznená potreba utiekať sa v ťažkých chvíľach života k Bohu, v ktorom človek môže nájsť pevnú oporu, a to predovšetkým v čase Veľkého pôstu. Vtedy má každý obzvlášť príležitosť prehlbovať svoj vzťah s Bohom. (Veronika Marcinová)

zaspievali a zatancovali. V závere každý žiak dostal diplom ako odmenu za krásnu masku. (D. Kosturková)

JUSKOVA VOĽA ■ Deti a mládež z protopresbyterátov Svidník, Stropkov a Giraltovce mali príležitosť 21. – 23. februára v Gréckokatolíckom mládežníckom centre Bárka načerpať duchovnú silu. Témou víkendu bolo heslo *IT hrdina – aj ty hrdina* a účastníci mohli v sebe objavovať *hrdinu lásky*, ktorého príkladom je Ježiš Kristus. Program bol bohatý na katechézy, aktivity, práce v skupinke, spoločné modlitby a mnohé iné činnosti posúvajúce všetkých bližšie k Bohu. Určite nechýbalo ani nadväzovanie nových priateľstiev. (B. Litecká, A. Tokárová)

ROZHANOVCE ■ Veriaci z rozhanovskej farnosti sa 23. februára stretli na veselici, ktorá bola spojená s karnevalom. Už štvrtý ročník veselice pre všetkých od najmenších po najstarších sa stáva farskou tradíciou. Témou karnevalu boli klasické rozprávky, preto medzi účastníkmi nechýbali princovia a princezné, Šmolkovia, Včielka Maja, Červená čiapočka ani Maťko s Kubkom. Tradície z obdobia fašiangov priblížil folklórny súbor Hanička z Košíc. Deťom predstavili aj ľudovú hru *Na gazdu*, počas ktorej spoločne tancovali, spievali a ukazovali rôzne povinnosti gazdu. Pre účastníkov karnevalu a veselice bolo pripravené výborné jedlo a nechýbala ani bohatá tombola. Cieľom spoločne strávaného času aj mimo chrámu bolo poukázať na potrebu vzájomného stretávania sa a budovania farského spoločenstva ako Božej rodiny postavenej na pevnom základe, ktorým je Kristus. To prináša osobnostný a duchovný rast, vzájomné obohatenie, povzbudenie, potechu v radostných i bolestných časoch. (P. Pacák)

TRNAVA ■ Trnavská univerzita 25. februára oznámila, že od budúceho akademického roka otvára štvorročný bakalársky študijný program: slovenský jazyk v komunikácii nepočujúcich. Má za cieľ znížiť nedostatok kvalifikovaných tlmočníkov medzi slovenským jazykom a slovenským posunkovým jazykom na celom území Slovenska. Absolventi nového študijného programu na pedagogickej fakulte budú profesionálni tlmočníci, ktorí pomôžu v bežnej komunikácii, ale i v škole, na úrade či u lekára. Nový študijný program možno študovať len na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Zameriava sa na jazykové a tlmočnícke zručnosti a ponúkne vedomosti z problematiky života nepočujúcich osôb. Štúdium je vhodné aj pre rodičov nepočujúcich detí, ktorí si rozšíria svoje poznatky a tiež sa

archív rádu

NOVÉ VEDENIE RÁDU SV. BAZILA

KRÁSNY BROD ■ V monastieri Zostúpenia Svätého Ducha sa 10. – 11. februára uskutočnila provinciálna kapitula Rádu sv. Bazila Veľkého, ktorá zhodnotila život provincie za posledné štyri roky. Prítomní sa zaoberali plánmi rozvoja a prehĺbenia mníšskej tradície podľa príkladu svojho zakladateľa sv. Bazila Veľkého. Bolo zvolené aj nové vedenie rádu. Protoigumenom sa stal otec Vladimír J. Sedláček OSBM, prvým radcom a zástupcom protoigumena otec Markijan M. Greško OSBM, druhým radcom otec Metod M. Bilančík OSBM. (-mg)

Emil Zorvan

STRETNUTIE KANTOROV KOŠICKEJ EPARCHIE

SEČOVCE ■ V rámci Jubilejného roka 350. výročia slzenia klokočovskej ikony sa 22. februára v Cerkvi svätých Cyrila a Metoda uskutočnilo stretnutie kantorov Košickej eparchie. Zišlo sa na ňom takmer sto kantorov zo všetkých protopresbyterátov. Vzhľadom na blížiace sa podujatia Jubilejného roka ako púť do Ríma alebo odpustová slávnosť v Klokočove bolo cieľom stretnutia zjednotiť liturgický i duchovný spev vo farnostiach.

Kantori si pod vedením dlhoročnej lektorky Marcely Zorvanovej precvičovali spevy z liturgie, ktoré sa rokmi zdeformovali a odchýlili od pôvodných melódií. Do pozornosti sa dostal aj nový moleben a pieseň k ikone Presvätej Bohorodičky v Klokočove, ktoré pripravil otec Marko Durlák.

Program dňa zakončila ponuka ďalších kantorských kurzov v kláštore Rádu sv. Bazila v Trebišove a na Eparchiálnom úrade v Košiciach. (Ráchel Zorvanová)

naučia komunikovať so svojím nepočujúcim dieťaťom. (M. Demko)

JUSKOVA VOĽA ■ V Gréckokatolíckom mládežníckom centre Bárka sa 28. februára – 1. marca konala Archieparchiálna škola animátora dobrovoľníka (AŠAD), na ktorej sa zúčastnilo 62 účastníkov Školy učeníka a 44 účastníkov Školy služby. V Škole učeníka otec Milan Zaleha priblížil mladým tému kerygmy a novej evanjelizácie. Účastníci sa učili, ako napísať a následne povedať svoje svedectvo. V Škole služby, v odbore animátor skupinky, mladí privítali Renátu Ocilkovú, ktorá priblížila tému bioetiky a hodnoty života. V kreatívnom odbore pod vedením Moniky Frišničovej a hosťa Františka Klempara sa animátori učili techniky kreatívnej evanjelizácie. V mediálnom odbore, ktorý viedla Dominika Šimková, sa mladí zaoberali tvorbou a strihaním videa. (V. Žolnová)

BRATISLAVA ■ Iniciatíva *Zastavme hazard* počas parlamentných volieb 29. februára zbierala podpisy pod petíciu za úplný zákaz herní a kasín v Bratislave. Proti hazardu bolo vyzbieraných viac ako 104 600 podpisov. Táto petícia sa konala aj pred štyrmi rokmi, ale došlo ku krádeži hárkov a škandalóznemu súdnemu rozhodnutiu, ktoré vôľu ľudí zmarilo. V ten istý deň sa konala aj petícia proti zákazu hazardu. Počet podpisov sa však nikde neuvádza. (iniciatíva *Zastavme hazard*)

KOŠICE ■ Séria pôstnych podujatí *Podeľme sa! 2020* na Slovensku sa 4. marca začala v dominikánskom kultúrnom centre Veritas. Štyria košickí biskupi vydali viac ako tristo pôstnych polievok. Výťažok 14. ročníka podujatia poputuje do oázy v Bernátovciach pri Košiciach na dokončenie sociálneho bývania pre chudobné rodiny a časť výťažku bude použitá na zriadenie centra pre riešenie rodinných konfliktov na Ševčenkovej ulici v Bratislave. V Košiciach sa vyzbieralo 2 364,26 eur a 4,30 v stravných lístkoch. (TK KBS)

BRATISLAVA ■ Národná pokladnica uviedla 4. marca na trh novú numizmatickú zbierku. Pamätné medaily sú venované dvanástim apoštolom, Ježišovým učeníkom. Zbierka s názvom *Dvanásť apoštolov* predstavuje uzavretú numizmatickú kolekciu. Zbierka je aj reflexiou na výročia kresťanského sveta, medzi ktoré patrí aj sté jubileum narodenia sv. Jána Pavla II. Zadná strana razby vždy vyobrazuje všetkých dvanásť apoštolov a v strede latinský nápis *DUODECIM APOSTOLI*, teda dvanásť apoštolov. Spojovacím prvkom lícových strán je opakujúci sa motív Baziliky sv. Petra vo Vatikáne. (TK KBS)

PONDELOK
23. marec

Obdobie pred sviatkom Zvestovania Presvätej Bohorodičke
Prepodobný mučeník Nikón a jeho učeníci

Vlúdna odpoveď krotí hnev... (Prís 15, 1)

Je veľmi dobré premýšľať, čo odpoviem komu a ako. Keď čítame životopisy veľkých svätcov, tak zbadáme, že sa nenáhlili hneď odpovedať. Nechceli nikoho len tak odbiť. Vedeli, že každá odpoveď je dôležitá, a preto ju „preosiali" cez modlitbu, Eucharistiu, Božie slovo, aby bola pre pýtajúceho sa zároveň požehnaním. To všetko sa učili od Spasiteľa, ktorý nám ukázal, že po láske k Bohu je najdôležitejšia láska k blížnym, ktorá sa začína komunikáciou.

Čítania: Gn 13, 12 – 18; Prís 14, 27 – 15, 4
Služba VPD: Stichiry na 30 veršov: šesť zo stredy piateho týždňa a 24 od biskupa Andreja Krétskeho, *Sláva* od biskupa Andreja Krétskeho, *I teraz,* bohorodičník od biskupa Andreja Krétskeho (MM: 24)

UTOROK
24. marec

Deň Veľkého kajúceho kánona svätého Andreja Krétskeho
Prepodobný Zachariáš

... tvoje potomstvo bude prišelcom v cudzej krajine... (Gn 15, 13)

Jednou z mnohých tragédií dnešných čias sú spory ohľadom pozemkov. Vznikajú nielen medzi cudzími, ale veľakrát aj medzi rodinou. Každý túži niečo vlastniť, túžime mať najkrajšie pozemky, ako keby sme zabúdali, že toto všetko raz musíme zanechať a putovať do toho nebeského, ktorého sme skutoční dedičia. Raj. Ten nám patrí. Boh ho vybudoval pre nás, svoje milované deti. Už prorok Dávid to pochopil a v žalme volá: „Vráťte sa, synovia človeka!"

Čítania: Gn 15, 1 – 15; Prís 15, 7 – 19; Ez 43, 27b – 44, 4; Prís 9, 1 – 11
Služba VPD: Stichiry na 10 veršov: zo stredy piateho týždňa Veľkého pôstu, poslednú vynecháme, zo Zvestovania, dve z nich spievame dvakrát, *Sláva I teraz* zo Zvestovania (MM 24, 29)

STREDA
25. marec

Zvestovanie Presvätej Bohorodičke

Lebo Bohu nič nie je nemožné. (Lk 1, 37)

Veľmi ťažko pochopíme, čo urobila Božia Matka, keď jej archanjel ani len poriadne nevysvetlil, ako to bude, a ona neváhala odpovedať, nech sa tak stane. Jedným z najväčších problémov v kresťanstve dnešnej doby je, že priveľmi špekulujeme. Dobre som sa pomodlil? Asi som sa mal viac, asi by aj menej stačilo. A to Boh počuje moje prosby? A to asi by som mal skúsiť aj desaťkrát po sebe. A už špekulujeme. Božia Matka je príkladom úplnej dôvery Bohu. Keď jej archanjel hovorí, že to všetko riadi Najvyšší, neváha ani sekundu. Hľa, služobnica Pána... Prečo nežiadala ďalšie vysvetlenie? Stačilo jej to len tak? Áno. Božia Matka sa v chráme, kam ju rodičia priviedli, naučila, že všetko, čo Boh robí, je dobré. Lebo iba ten, kto nesmierne miluje, je ochotný urobiť všetko preto, aby jeho najbližší boli šťastní. Božia Matka, nauč nás nielen veriť v Boha, ale aj veriť Bohu.

Čítania: Gn 17, 1 – 9; Prís 15, 20 – 16, 9; Ex 3, 2 – 8; Prís 8, 22 – 30; Hebr. 2, 11 – 18, zač. 306; Lk 1, 24 – 38, zač. 3
Večiereň s Liturgiou sv. Jána Zlatoústeho: Stich. na 10 veršov: zo stredy piateho týždňa Veľkého pôstu a zo sviatku Zvestovania; *Sláva I teraz* zo sviatku; prok., aleluja a pričasten zo sviatku; namiesto *Dôstojné je* sa spieva *Zem, s jasotom* a 9. irmos z utierne zo sviatku. **Prikáz. sviatok**, **voľnica**, myrovanie (MM 24, 29; HS: 368; PZ: 347; HP: 362)

ŠTVRTOK
26. marec

Zakončenie sviatku Zvestovania Presvätej Bohorodičke
Zhromaždenie k archan. Gabrielovi

Nachádza šťastie, kto sa dáva (dobrým) slovom poučiť... (Prís 16, 20)

Keď si čítame evanjeliá o pôsobení Pána Ježiša, nikde nenájdeme, aby niekoho nabádal konať zlo. A všetci, ktorí počúvli jeho slovo, mali sa len dobre. Lebo Pánovo slovo je to, ktoré má moc. Moc, ktorá kriesi, moc, ktorá uzdravuje, moc, ktorá dáva pokoj. Je len na osoh človeka, zvlášť pre jeho dušu, ak sa nechá ovlažovať slovom Pána, ktoré je pre neho nielen poučením, ale aj smerovou tabuľou do večnosti.

Čítania: Ef 4, 25 – 32, zač. 227; Lk 13, 1 – 9, zač. 70
Aliturgický deň. Ak sa slávi liturgia: predobraz. antif.; menl. časti zo sviatku Zvestovania a zo Zhromaždenia k archanjelovi Gabrielovi; prokimen, aleluja a pričasten zo Zhromaždenia; namiesto *Dôstojné je* sa spieva *Zem, s jasotom* a 9. irmos z utierne zo sviatku (HS: 369; PZ: 348; HP: 363)

PIATOK
27. marec

Prepodobná Matróna

Vezmi svojho syna... Tam ho obetuj... (Gn 22, 2)

Abrahámovi určite nebolo jedno, že má obetovať svojho syna, po ktorom tak túžil. Pre nás nepochopiteľné. Boh skúša dôveru Abraháma. Neskúša vieru, ale dôveru. Len aby nezabudol, že mu Boh prisľúbil, že požehná a rozmnoží jeho potomstvo ako hviezd na nebi. Abrahám prekvapujúco neprotestuje. Možno je trocha prekvapený, ale dôveruje. Najvyšší čas pozrieť na Krista. Na jeho pokoru a Božiu lásku. Abrahám nedokonal obetu syna. Boh neváhal a poslal svojho Syna, aby sme my mohli žiť.

Čítania: Gn 22, 1 – 18; Prís 17, 17 – 18, 5
Služba VPD: Stichiry na 10 veršov: všetko z piatka piateho týždňa Veľkého pôstu, tretiu spievame trikrát; zdržanlivosť od mäsa (MM 29)

SOBOTA
28. marec

Akatistová sobota
Prepodobní Hilarión Nový a Štefan Divotvorca

... tak aj Kristus: raz sa obetoval... (Hebr 9, 28)

A nebola to hocijaká obeta. Bola to obeta druhej prirodzenosti človečenstva, aby nám na svojom tele ukázal vznešenosť nášho stavu ako dedičov Božieho prisľúbenia. Boh ide do krajnosti. Pri adorácii viem pochopiť, že to urobí iba ten, kto absolútne miluje. Ak si vážime túto obetu, tak si ju vieme pripomínať deň čo deň pri svätej liturgii, kde sa Boh ukazuje ako ten, kto nikdy neopúšťa svoj ľud. A tak sväté prijímanie bude pre nás očakávaním spásy.

Čítania: Hebr 9, 1 – 7, zač. 320; Lk 10, 38 – 42; 11, 27 – 28, (Bohorodičke); Hebr 9, 24 – 28, zač. 322; Mk 8, 27 – 31, zač. 35 (radové)
Liturgia: Predobrazujúce antifóny a blaženstvá; menlivé časti z Akatistovej soboty (HS: 213; PZ: 177; HP: 175)

NEDEĽA
29. marec

5. pôstna nedeľa
Prepodobný Marek

Keď to počuli ostatní desiati, začali sa mrziet... (Mk 10, 41)

Neviem, či sa začali mrziet. Keby im Kristus povedal: „Dobre, drahí moji, veď chodíte so mnou, zanechali ste rodiny, tak vám to patrí." Som veľmi zvedavý, či by sa aj vtedy začali učeníci mrziet na Jakuba a Jána. Verím, že postupne by každý jeden prosil o to isté. Ale keď si pozorne prečítame celú stať, pochopíme,čo je potrebné, aby si zaslúžili tieto miesta. Kto bude chcieť byť medzi vami prvý, bude sluhom všetkých. Jednoduchá a jasná odpoveď, ako sedieť v kráľovstve vedľa Krista. Veľmi pekne to pochopili aj pápeži, keď sa od 6. storočia označujú ako sluhovia sluhov Božích. Obzvlášť úžasne to pochopila sv. Matka Terézia, ktorá povedala:

„Ak nežijete svoj život pre niekoho iného, nie je to život.“ Preto treba v každom vidieť Krista a pôjde to ľahšie.
Čítania: Hebr 9, 11 – 14, zač. 321b; Mk 10, 32b – 45, zač. 47
Liturgia sv. Bazila Veľkého: Predobraz. antif. a blažen.; hlas 1; tropár z hlasu, *Sláva*, kondak z triódy, *I teraz*, kondak zo sviatku chrámu Bohorodičky; ak nie je chrám Bohorodičky: *Sláva*, *I teraz* kondak z triódy; prokimen, aleluja a pričasten z 1. hlasu; namiesto *Dôstojné je* sa spieva *Z teba, milostiplná* (HS: 214; PZ: 178; HP: 176)

PONDELOK
30. marec
Prepodobný Ján, autor spisu Rebrík
Kto srší hnevom, nech si znáša trest. (Prís 19, 19)
Trest za hnev poznáme, lebo ho zažívame aj telesne. Stúpne nám tlak, rozbúši srdce a nevieme ani poriadne ovládať svoje ruky, ktoré sa trasú. Mal veľa dôvodov nahnevať sa. Či už na učeníkov, veď ho opustili, alebo na farizejov, že ho pokúšali, na veľkňazov, ktorí ho odsúdili... Ale on nie, on učil, že odpustením a láskou meníš seba a tak aj svoje okolie. Nasledujme Krista nielen v utrpení, ale vo všetkom, hlavne v potláčaní hnevu voči blížnemu.
Čítania: Kol 3, 12 – 16, zač. 258; Lk 11, 34 – 41, zač. 60
Aliturgický deň. Ak sa slávi liturgia: Každodenné antifóny; menlivé časti z pondelka (HS: 154; PZ: 108; HP: 109)

UTOROK
31. marec
Prepodobný Hypatios
Ja budem s tebou. (Gn 31, 3)
Keď sa Pán lúčil so svojimi učeníkmi, povedal im podobne: „Ja som s vami po všetky dni.“ Nikto nesmie mať pocit, že je opustený alebo sám. Boh je stále s nami. On použil výraz „som s vami“. Nie „možno budem s vami“. Tu si treba uvedomiť, že nebude násilný. Potrebujeme si to stále opakovať tak ako v jednej mládežníckej piesni. Ty si, Pane, stále pri mne, ja ťa však necítim. Ty sa mi ukazuješ, ja ťa však nevidím. Moje zatvrdnuté srdce nepustí ťa k sebe... Daj mi dole závoj z očí, by som ťa uvidel.
Čítania: 1 Sol 5, 14 – 23, zač. 273; Mk 8, 30 – 34, zač. 36
Aliturgický deň. Ak sa slávi liturgia: Každoden. antif.; menl. časti z utorka (HS: 155; PZ: 109; HP: 110)

STREDA
1. apríl
Prepodobná Mária Egyptská
... aby váš rod zachoval na zemi. (Gn 45, 7)
U evanjelistu Jána dokonca Kristus ide do úžasného detailu, ktorým osvetľuje to, čo si často neuvedomujeme. On prišiel, aby sme mali život a aby sme ho mali hojnejšie. Ak rodič skutočne miluje svoje deti, urobí všetko preto, aby sa mali čo najlepšie. Aby im nič nechýbalo. Ochraňuje svoju rodinu, podporuje aktivity svojich blízkych. Ak Stvoriteľa voláme svojím otcom, z toho vyplýva, že ako absolútny otec robí absolútne všetko pre hojnosť svojich detí.
Čítania: Gn 43, 26 – 31; 45, 1 – 16; Prís 21, 23 – 22, 4
Služba VPD: Stich. na 10 veršov: zo stredy šiesteho týždňa Veľkého pôstu a prepodob., pričom prvú opakujeme; bohorodičník zo stredy šiesteho týždňa (MM: 30, 51)

ŠTVRTOK
2. apríl
Prepodobný Títus Divotvorca
Ja som Boh, Boh tvojho otca... (Gn 46, 3)
Po prečítaní tejto krátkej veci sa my otcovia musíme zamyslieť, aký je Boh v mojom živote. Veď ja som mienkotvorný človek svojej rodiny, ale aj okolia. Každý večer by som si mal ako rodič dať otázky, ktoré majú smerovať k tomu, či som ukazoval pravú hodnotu môjho Boha. Dával som lásku, dával som odpustenie? Som Boží človek? Ak nie vždy vyjde dobrá odpoveď, nezúfajme, Boh čaká s otvorenou náručou, lebo on ako otec nezlyhá a znova nás začne učiť, ako to máme robiť, lebo je trpezlivý s každým.
Čítania: Gal 4, 4 – 7, zač. 209; Lk 18, 18 – 27, zač. 91
Aliturgický deň. Ak sa slávi liturgia: Každodenné antifóny; menlivé časti zo štvrtka (HS: 157; PZ: 112; HP: 113)

PIATOK
3. apríl
Prepodobný vyznávač Nikita
... zastávaj sa práva (človeka) biedneho a chudobného! (Prís 31, 9)
Spravodlivo súď. V dnešnej dobe si povieme, že sa to nedá. Často sme ovplyvnení okolím, médiami... Veď sa len pozrime na vykonštruovaný proces s Kristom. Naučil nás byť pokorným. Aj keď nemusel, ukázal vo svojej ľudskej podstate, aká dôležitá je spravodlivosť nebeského Otca, ktorý bude súdiť tak, ako počuje. Toto je spravodlivosť, pri ktorej sa nebudeme báť, že nás niekto krivo obviní. Nie iní, ale on, ako počuje náš život.
Čítania: Gn 49, 33 – 50, 26; Prís 31, 8 – 31
Služba VPD: Stich. na 10 veršov: všetko z piatka šiesteho týždňa Veľkého pôstu; *Sláva* z triódy, *I teraz* z triódy; zdržanlivosť od mäsa (MM: 31)

SOBOTA
4. apríl
Vzkriesenie spravodlivého Lazára
Prepodobní Jozef Hymnograf a Juraj z Maley
Ježiš Kristus je ten istý... (Hebr 13, 8)
Mali by sme ako kresťania kráčať trocha s dobou. Navrhujem, aby sme si všetci dali nejaký piercing, tetovanie a podobne. Bude lepšie? Určite nie. Lebo tak ako platí, že keď jablko spadne, tak je to gravitácia, tak človek, ak miluje Boha a koná podľa neho, je to kresťanstvo. Iba keď ho ľudia uvidia v živote kresťana, pochopia, že je stále moderné a aktuálne, a nemeniteľné. Preto prosme Krista, aby sme sa stále približovali k jeho svätosti, a tak ukazovali aktuálnosť večnej pravdy.
Čítania: Hebr 12, 28 – 13, 8, zač. 333b; Jn 11, 1 – 45, zač. 39
Liturgia: Predobraz. antifóny a blaženstvá; tropár, *Sláva*, *I teraz*, kondak, prokimen, aleluja a pričasten z Lazarovej soboty; namiesto *Svätý Bože* sa spieva *Ktorí ste v Krista*; namiesto *Dôstojné je* sa spieva irmos zo 4. hlasu (HS: 215; PZ: 180; HP: 177)

NEDEĽA
5. apríl
Kvetná nedeľa
Mučeníci Teodul, Agatopod a spoločníci
Ustavične sa radujte v Pánovi! (Flp 4, 4)
Žiadny kresťan, ktorý prežíva skutočný vzťah s Bohom, nemôže byť smutný. Ak je smutný, tak potom nepochopil radosť, ktorú mu Boh skrze svojho Syna zvestoval. Už pri narodení Krista anjel zvestoval pastierom zvesť slovami: „Zvestujem vám veľkú radosť.“ Najväčším odborníkom na pochopenie radosti v Pánovi je nepochybne apoštol Pavol. On zakúsil obrátenie, keď hnev v jeho srdci Boh premenil na radosť. A vidíme, že táto radosť ho ženie ohlasovať a zvestovať o tom na vlastnom živote. Ak pozorne v tomto čase vnímame službu vopred posvätených darov, na jednom mieste spievame: „Poďte a presvedčte sa, aký dobrý je Pán.“ Táto výzva je veľmi hodnotná, pretože nevnucuje človeku Krista, ale vyzýva ho k tomu, aby sa na svojom tele presvedčil o Božej dobrote. Ak neostaneme hluchí na toto volanie, pochopíme hĺbku a výšku, a šírku Božej radosti v nás a pre nás.
Čítania: Flp 4, 4 – 9, zač 247; Jn 12, 1 – 18, zač. 41
Liturgia: Antifóny z Kvetnej nedele; menlivé časti z Kvetnej nedele; namiesto *Dôstojné je* sa spieva velebenie a 9. irmos z utierne Kvetnej nedele; myrovanie (HS: 217; PZ: 181; HP: 178)

Peter Iľko

detská Mozaika

Pomocná ruka

Príbehy poslušníka

Píše a kreslí Dada Kolesárová.

Ahoj, deti! Rady čakáte? Hm. Chce to poriadnu dávku trpezlivosti a presvedčenia, aby sme od čakania na niečo alebo niekoho neustúpili. Môžeme očakávať príchod ocka z práce alebo nejakú zásielku od poštára, ale sú aj ťažšie čakania. Napríklad, keď sa blíži koncoročné skúšanie v škole alebo pre starších prijímačky na strednú. S čakaním sa spája istý stres, ale zároveň je v ňom ukrytá aj nádej, že sa všetko podarí tak, ako by sme chceli.

Aj v duchovnom živote čakáme a vlastne celý náš život má byť očakávaním čohosi lepšieho, čo nám dobrotivý Boh pripravil. Čas, ktorý nám Boh dal, je však spojený s istou námahou, „stresom“, skúškami, ale aj nádejou a radosťou, že sa všetko podarí. Tí, ktorí už zakončili pozemský život, majú istú časť čakania na nebo za sebou. Je však ešte pred nimi čas očisťovania a najdôležitejšej skúšky. No nie sú na to sami. Aj my im môžeme pomôcť.

Prečo sobota

V duchovnom živote má sobota viacero symbolických významov.

- ❖ **Deň sviatku** (navždy ostáva siedmy deň v týždni, deň, v ktorom si Boh odpočinul od všetkých svojich diel, v tento deň sa nepostí, Cirkev tento sviatok nezrušila; nedeľa nie je náhradou židovskej soboty, ale je to prvý alebo ôsmy deň v týždni – deň Pánovho vzkriesenia)
- ❖ **Deň smrti** (deň, v ktorom Kristus odpočíval od svojho spasiteľného diela v hrobe)
- ❖ **Deň očakávania** (predchádza dňu Pánovho príchodu, jeho vzkrieseniu)
- ❖ **Deň, ktorý pripomína našu smrteľnosť i nesmrteľnosť**
- ❖ **Deň zamyslenia** (je zastávkou počas Veľkého pôstu a pripomína nám, kam putujeme, kde je náš konečný cieľ)
- ❖ **Deň spoločenstva Cirkvi** (Cirkev, ktorá putuje pozemským životom, oslavuje Boha spolu s tými, ktorí sú v nebi, a modlí sa za tých, ktorí na nebo ešte len čakajú)

No a prečo sa teda za zosnulých modlíme počas sobôt? Sobota je biblickým dňom odpočinku. Tak ako Kristus v tento deň odpočíval v hrobe a čakal na vzkriesenie, aj všetci zosnulí čakajú na svoje vzkriesenie pre večný život.

Úloha: Vieš, ako Židia volajú sobotu? Správne poukladaj písmenká a dozvieš sa, o aké slovo ide.

Prečo zádušná

Slovo zádušná používame už akosi automaticky. Je to vlastne prídavné meno vytvorené z dvoch slov – **za** a **duša**. Teda pomenúva to, že sa v tento deň Cirkev osobitným spôsobom prihovára za duše zomrelých.

Úloha: V liturgickom roku je na modlitbu za duše zosnulých vyčlenených päť sobôt – sobota pred Mäsopôstnou nedeľou, sobota pred Zostúpením Svätého Ducha a tri počas Veľkého pôstu (druhá, tretia a štvrtá). Z webu Slova si môžeš vytlačiť na papier dlaň (alebo si obkresli vlastnú) a do každého prsta napíš jednu zádušnú sobotu. Ruku si vystrihni a vlož do modlitebnej knižky. Bude ti pripomínať, že tvoja modlitba za niektorú dušu sa môže stať rukou, ktorá mu pomôže otvoriť dvere do neba.

NA SLOVO DAROVALI

čitatelia časopisu, Dolný Kubín, 70 eur; čitatelia časopisu, Drienov, 5 eur; čitatelia časopisu, Helcmanovce, 51 eur; čitatelia časopisu, Hrabovčík, 36 eur.

Zo srdca ďakujeme.
Pán Boh zaplať!

JUBILEÁ KŇAZOV

František Fedor, titulárny arcidekan, na odpočinku v Šarišských Michaľanoch – 2. apríl – 90 rokov života; **Ľubomír Novák,** farár farnosti Sečovská Polianka – 2. apríl – 50 rokov života; **Pavol Medvid',** archimandrita, farár farnosti Hačava – 4. apríl – 50 rokov života; **vladyka Cyril Vasiľ SJ,** administrátor Košickej eparchie – 10. apríl – 55 rokov života; **Ing. Ján Tkáč,** protojerej, výpomocný duchovný Prešov-Sídlisko 3 – 15. apríl – 75 rokov života; **Juraj Zimovčák,** právo nosiť nábederník, výpomocný duchovný farnosti Prešov-mesto – 25. apríl – 80 rokov života

Nech Pán žehná vaše kroky
a udelí vám svoj pokoj.

SPOLOK SV. CYRILA A METODA

Naliehavo prosíme všetkých správcov farností, ktorí tak doteraz neurobili, aby s platbou členského poslali aj aktualizované protokoly o prevzatí knižných podielov (zoznamy členov) za svoje farnosti do ústredia spolku v Michalovciach.
Spolok sv. Cyrila a Metoda je zaregistrovaný ako poberateľ 2 % zaplatenej dane. Ďakujeme všetkým darcom, ktorí nás aj týmto spôsobom podporujú.

BLAHOŽELÁME

Okrúhle jubileum 40 rokov oslávi 23. marca náš duchovný otec **Peter Calko**. Pri tejto príležitosti vám, otec Peter, chceme poďakovať za Božie slovo vštepované do našich sŕdc. Modlitby, ktoré za nás stále obetujete, sú pre nás veľkou posilou. Vaša obetavá služba neustále prináša svoje plody na pastoračnom i materiálnom poli. Ani my na vás v modlitbách nezabúdame. Vyprosujeme vám veľa Božích milostí, ochranu Presvätej Bohorodičky, dary Svätého Ducha a pevné zdravie vašej rodinke.

Vďační veriaci z farnosti Sedliská

23. marca oslávi 40 rokov duchovný otec **Peter Calko**. Pri tejto príležitosti vám vyprosujeme hojnosť Božieho milosrdenstva, pevné zdravie, plnosť darov Ducha Svätého a ochranu Presvätej Bohorodičky.

S vďakou a úctou veriaci filiálky Majerovce.
Na mnohaja, blahaja lita!

Drahá naša jubilantka **Anna Štefaňáková** z Malého Lipníka, z Božej milosti sa 25. marca dožívate obdivuhodných 90 rokov vášho života. Roky, ktoré ubehli, boli naplnené každodennou modlitbou, úsmevom na tvári a povzbudivým slovom. Nech vás Boh požehná pevným zdravím a obdaruje aj naďalej svojimi milosťami, za ktoré mu neustále vrúcne ďakujete. Nech vás Božia Matka ochraňuje svojím plášťom a daruje vám radosť a silu do ďalších dní vášho života.

Za lásku, starostlivosť a obetavosť ďakujú a na *mnohaja i blahaja lita* vyprosujú deti s rodinami.

Drahý duchovný otec **Róbert Krolák**, 27. marca oslávite 37 rokov života. S láskou si, otec Róbert, spomíname na vás, ako aj na čas, keď ste v našej farnosti pôsobili. Pri tejto príležitosti prijmite srdečné blahoželanie od bývalých farníkov s prianím, aby aj ďalšie roky vášho života boli požehnané Ježišovou láskou, vedené Svätým Duchom a ochraňované Božou Matkou. Nech vás a vašu rodinu požehná dobrotivý Boh po všetky dni vášho života.

S láskou vám to vyprosujú veriaci z farnosti Brezničká. *Na mnohaja i blahaja lita!*

Drahý náš duchovný otec **Marek Hreňo**, 29. marca oslávite svoje vzácne 40. narodeniny. Pri tejto príležitosti prijmite naše srdečné blahoželanie. Do ďalších rokov života vám prajeme pevné zdravie, veľa lásky a rodinnej pohody. Nech vás vo vašej kňazskej službe Pán Boh požehnáva, Pán Ježiš posilňuje, Svätý Duch osvecuje a Panna Mária ochraňuje, aby vás táto práca napĺňala šťastím a radosťou.

vaši vďační veriaci z Baškoviec
Na mnohaja i blahaja lita!

30. marca oslávi životné jubileum 70 rokov otec kanonik **Michal Onderko st.** Otec Michal, prijmite srdečné blahoželanie k vášmu jubileu od nás veriacich z farnosti Sečovská Polianka, medzi ktorými prežívate svoj zaslúžený odpočinok spolu so svojou manželkou. Nech vás dobrotivý Pán Boh zahrnie svojím požehnaním aj do ďalších rokov, aby ste aj naďalej prichádzali do nášho farského spoločenstva a vypomáhali svojou službou a modlitbami. *Na mnohé a blahé roky!*

Drahý náš duchovný otec **Ľubomír Novák**, 2. apríla oslávite krásne jubileum 50 rokov života. Z celého srdca vám blahoželáme a kyticu modlitieb za vás pred Boží prestol prinášame. Ďakujeme dobrému Pánu Bohu za vás. Horlivo nám ohlasujete Božie slovo, ktorým nás povzbudzujete, ale aj napomínate ako dobrý a starostlivý duchovný otec. Vaša obetavosť a láskavosť, s ktorou pristupujete ku každému a ste ochotný vždy poslúžiť, je všetkým nám známa. Ďakujeme vám aj v mene všetkých chorých a starých, ktorých duchovne povzbudzujete a sprevádzate. Robíte z našej farnosti pútnické miesto, kam prichádzajú veriaci obidvoch katolíckych obradov, ale aj mnohí z okolia. Nech vás za vašu obetavú službu dobrý Pán Boh požehná aj do ďalších rokov života, ako aj celú vašu rodinu.

To vám zo srdca vyprosujú veriaci z farnosti Sečovská Polianka.

OZNAMY

Pozvánka na duchovnú obnovu

Sestry redemptoristky vás srdečne pozývajú na duchovnú obnovu o Božom slove v každodennom živote pre mužov, ženy, mládež a zasvätených.
Duchovné cvičenia vedie otec Miroslav Dancák.
Termín: 3. – 5. apríl 2020
Miesto konania: Kláštor sestier redemptoristiek vo Vranove-Lomnici
Prihlásiť sa môžete do 30. marca.
Tel. č.: 0902 072 128; 0917 350 237
mejl: vranov@redeptoristky.eu

Pozvánka Linky Valentín

Linka Valentín pôsobiaca pri Gréckokatolíckej cirkvi v Košiciach-Starom meste pozýva na trojdňové stretnutie, ktoré je určené ľuďom zraneným v oblasti vzťahov, citov, sexuality, ktorí prežívajú vo svojom živote homosexuálne cítenie, ako aj inak sexuálne cítiacim ľuďom. Ak si sám, je ti smutno, a túžiš po prijatí, spoločenstve, Božej blízkosti, láske a budovaní dobrých medziľudských vzťahov, ak hľadáš naplnenie svojho života na správnej ceste smerom k Bohu, príď medzi nás. Duchovná obnova sa uskutoční od 23. – 26. apríla v okolí mesta Prievidza.
Téma stretnutia: *Medziľudské vzťahy*
Bližšie informácie: Linka Valentín; Gréckokatolícka cirkev; P. O. Box B – 43 040 01 Košice 1; valentinskespolocenstvo@centrum.sk

INZERCIA

Umelecká výmaľba chrámov, obnova fasád a reštaurovanie. Pozlátenie a postriebrenie liturgických predmetov. Zľava z ceny. Tel.: 035/659 31 39, 0905 389 162, www.reart.eu

Rekonštrukcie striech a veží kostolov. Nové strechy. Demontáž a likvidácia azbestu. Vypracovanie potrebnej projektovej dokumentácie. www.svestav.sk. Mobil: 0905 437 209, mejl: svestav@stonline.sk

Elektrické pohony zvonov: lineárny a elektromagnetický pohon, diaľkové ovládania zvonov, oprava starých systémov. Tel.: 057/442 18 28; 0907 268 344

TV LUX

23.03. (pondelok) 08.20 Ichtis 08.50 Biblia pre najmenších (31) 10.10 Z prameňa 13.30 Večerná univerzita: On je živý (1) 20.15 A teraz čo?

24.03. (utorok) 08.20 Ichtis 08.50 Biblia pre najmenších (32) 10.10 Z prameňa 14.10 **Na ceste k Bohu: Zvestovanie Presvätej Bohorodičke:** séria videokatechéz. Archimandrita Jaroslav Lajčiak, protosynkel Košickej eparchie, predstavuje pôvod sviatkov a význam ikon 20.55 **Gréckokatolícky magazín** 21.15 Misie: Až na kraj sveta s jezuitmi – dokument

25.03. (streda) 03.20 **Akatist** R 10.20 **Teodor, dar Boží – dokument** 12 16.30 Katolícka Austrália – dokument (4) 20.20 PKP R

26.03. (štvrtok) 08.10 PKP 08.20 Ichtis 10.10 Z prameňa 16.05 **GkM** R 17.00 Iba škola 17.15 PKP R 22.55 Nová kvalita života

27.03. (piatok) 08.20 Ben Hur: Preteky slávy 08.55 **GkM** R 15.30 Krížová cesta 16.55 PKP 20.15 PKP R 20.30 Svätý Anton z Padovy: Milosť a oheň

28.03. (sobota) 01.50 PKP R 08.30 PKP 14.00 **Akatist** 20.30 Krajina tieňov – film 12

29.03. (nedeľa) 08.00 Klbko 08.25 Slovo v obraze 08.40 **GkM** R 20.30 Quo vadis 21.00 Medzi zemou a nebom 22.45 Jeden na jedného

30.03. (pondelok) 07.40 **Týždeň s: Gréckokatolícka farnosť Bardejov** 08.50 Biblia pre najmenších (36) 16.55 Vatikano

31.03. (utorok) 08.20 Svätý František (2) 16.30 Rwanda: Pod krídlami 20.55 **GkM** 21.15 Tajomstvo Kristovej tváre

01.04. (streda) 03.20 **Akatist** 09.15 Generálna audiencia 16.05 Eucharistické zázraky 20.20 PKP R 20.30 Nevýslovné tajomstvo Boha

02.04. (štvrtok) 08.10 PKP 16.05 **GkM** R 16.30 Večera u Slováka 17.00 Spolu 17.30 Doma je doma 21.50 Čiernobiely svet – dokument

03.04. (piatok) 08.55 **GkM** R 10.10 Z prameňa 15.30 Krížová cesta 16.55 PKP 17.00 Kulmenie: Amazing Grace 18.00 Mátuška: Kazachstan 20.30 Svätý František z Assisi – film

04.04. (sobota) 01.50 PKP R 08.30 PKP 14.00 **Akatist** 16.00 Fatimská sobota 19.00 PKP R 20.30 October baby 23.30 Večera u Slováka

05.04. (nedeľa) 08.00 Klbko 08.25 Slovo v obraze: Ukrižovanie 08.40 **GkM** R 10.00 **Svätá omša na Kvetnú nedeľu z Vatikánu** 16.05 Spojení oceánom 20.30 Duchovná poradňa

TV NOE

22.03. (nedeľa) 07.35 **Řeckokatolický magazín (ŘkM)** R 10.00 Pošta pro Holuba: Sexualita a sex před svatbou 20.05 Místní hrdina – film

23.03. (pondelok) 10.55 Bible pro Severní Koreu 12.50 Duchovní malby (6) 18.30 Maminčiny pohádky (6) 19.05 Víra do kapsy

24.03. (utorok) 10.55 Opřu se o florbalovou hůl 13.00 Kde končí Evropa II.: Balkán 15.25 Ceferino Jiménez Malla – Cikán v nebi 21.15 **Řeckokatolický magazín**

25.03. (streda) 15.30 Irák: Ninive *16.25* Ateliér užité modlitby 17.30 Ars Vaticana 18.40 Maminčiny pohádky (8) 23.50 Duchovní malby (6)

26.03. (štvrtok) 06.05 Labyrintem víry s Tomášem Halíkem: Oslovit Zachea 06.35 Práce jako na kostele 08.20 P. Vojtěch Kodet: Blahoslavenství

27.03. (piatok) 07.10 Mauricius – nová hranice 13.05 Izrael: Země zaslíbená – dokument 15.25 Cesta kříže: Křížová cesta v hudbě a obrazech

28.03. (sobota) 07.35 Cesta k církvi: Život a osud otce Alexandra Meně 12.00 Angelus Domini 17.05 Velehradská zastavení 00.35 Sierra Leone: Ježíš v ulicích

29.03. (nedeľa) 08.25 **ŘkM** R 10.00 Bačkorám navzdory – medailón 10.30 Mše svatá z Kostela sv. Jana Křtitele 23.20 Ateliér užité modlitby

30.03. (pondelok) 07.35 Dáváme lidem naději 08.15 Krasňany – dokument 09.40 Cenakolo 10.20 Čas pro Malawi – príbeh 13.35 Dar z Medugorje

31.03. (utorok) 10.00 Biblická studna 13.00 Adopce srdce 14.35 Cesta k andělům (33) 17.45 Ars Vaticana 21.15 **ŘkM**

01.04. (streda) 09.20 Přímý přenos generální audience papeže 12.50 Causa Carnivora 18.55 Kalvária Nitrianske Pravno 00.00 Ateliér užité modlitby

02.04. (štvrtok) 08.20 P. Vojtěch Kodet: Blahoslavenství 12.50 Bet Lechem: Vnitřní domov (8) 15.20 **ŘkM** R 18.45 Útulek svatého Juana Diega

03.04. (piatok) 07.22 To pravé srdce Evropy 09.20 Duchovní malby (7) 10.15 Až na pokraji: Církev papeže Františka 12.50 Myanmar: Hora snů

04.04. (sobota) 09.00 Animované biblické příběhy: Milosrdný Samaritán 16.30 Salesiáni v Brazílii 16.45 Svatá země: Církev naděje

05.04. (nedeľa) 06.05 **ŘkM** R 09.30 Pošta pro Holuba: Kněžství dnes 10.00 Mše svatá Květné neděle z Vatikánu 17.10 Královna a matka Chorvatů

LUMEN

Nedeľa 06.05 Modlitba prvej hodinky

21.03. (sobota) 09.30 Valcujú nás emócie? (2) 15.15 Hudobníčka a autorka poézie Oľga Kroupová 20.15 Projekt Hon na čarodejnice, kauza Galilei

22.03. (nedeľa) 10.00 Panie parížskych spolkov kresťanskej lásky a hierarchia v 17. storočí 14.00 Ako byť spokojná na materskej? Hosť: Zuzana Petruľáková 20.30 Vzácny organ v Močenku

28.03. (sobota) 09.30 Valcujú nás emócie? (3) 15.15 Krížové cesty v ponuke Spolku svätého Vojtecha

29.03. (nedeľa) 10.00 Pravidlá Spoločnosti dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul 13.00 Padajú hviezdy 14.00 Vychovávame deti od 9 do 12 rokov. Hosť: Martin Ďuračka

31.03. (utorok) 21.30 200. výročie narodenia Andreja Sládkoviča – rozhlasová hra R

11.04. (sobota) 09.30 Valcujú nás emócie? (4)

RTVS

JEDNOTKA

25.03. (streda) 07.05 Folklorika

26.03. (štvrtok) 04.15 Kultúrne dedičstvo: Hrad Devín R 16.55 Folklorika R

27.03. (piatok) 07.05 Folklorika 08.40 Hodvábna cesta – cestopis

29.03. (nedeľa) 05.25 Kultúrne dedičstvo: Budatínsky hrad R 17.55 Kultúrne dedičstvo: Štiavnické bane R

DVOJKA

Sobota 08.55 Božie domy s Vandalom

25.03. (streda) 07.05 Folklorika

26.03. (štvrtok) 04.15 Kultúrne dedičstvo: Hrad Devín R 16.55 Folklorika R

27.03. (piatok) 07.05 Folklorika 08.40 Hodvábna cesta – cestopis

29.03. (nedeľa) 05.25 Kultúrne dedičstvo: Budatínsky hrad R 17.55 Kultúrne dedičstvo: Štiavnické bane R

TROJKA

22.03. (nedeľa) 08.55 Klenotnica ľudovej hudby R 11.05 Malé biblické príbehy R 11.15 Kaštieľ v Topoľčiankach R 23.45 Slovenské unikáty 2000 R

23.03. (pondelok) 05.05 Malé biblické príbehy R 07.00 Folklórne slávnosti pod Poľanou v Detve R 10.20 O kováčskej tradícii v Hornom Vadičove R 17.30 Jar Ignáca Bizmayera – dokument R 21.00 Televízny portrét Milana Rúfusa

24.03. (utorok) 10.25 Encyklopédia slovenských obcí: Lednica R

25.03. (streda) 10.25 Encyklopédia slovenských obcí: Štiavnik R

26.03. (štvrtok) 10.25 Encyklopédia slovenských obcí: Ľubietová R

27.03. (piatok) 10.25 Encyklopédia slovenských obcí: Senohrad R

28.03. (sobota) 18.00 Čaro gemerskej hliny – dokument R

29.03. (nedeľa) 10.50 Malé biblické príbehy R

RÁDIO SLOVENSKO A REGINA

Nedeľa 08.05 Hosť nedeľného rána 09.00 Kresťanská nedeľa

22.03. (nedeľa) 09.05 Evanjelické služby Božie z Poltára

RÁDIO DEVÍN

Nedeľa 07.00 Krajina duše 07.30 Musica sacra

Zmena programu vyhradená

JULIE KLASSENOVÁ: *NEVESTA Z IVY GREENU*

KNIHA ■ Poďte opäť do Ivy Hillu, dedinky, kde majú ľudia pevné vzťahy, kde víťazí láska a tajomstvá budú čoskoro odhalené... Vo vzduchu je jar... a zmena. Mercy Groveová sa musela vzdať svojej dievčenskej školy a je presvedčená, že už navždy zostane starou dievkou, keďže muž, ktorého miluje, je nedosiahnuteľný. Premýšľa o tom, že opustí Ivy Hill a stane sa guvernantkou – toto rozhodnutie bude mať dôsledky, o akých sa jej ani nesnívalo. Jej priateľka Jane Bellová zatiaľ čelí inému rozhodnutiu. Má sa vydať za Gabriela Lockea a vzdať sa hostinca? Má ďalšieho muža odsúdiť na bezdetné manželstvo? „Klassenová napísala vhodný záver tejto série: Do knihy je umne vpletená viera, keď sa hrdinovia učia dôverovať Bohu za každých okolností.“ (Christian Library Journal) (Martin Švikruha)

KAZATEĽ KALAŠNIKOV

FILM ■ Sam Childers je členom gangu, ktorý sa nezastaví pred ničím. Droguje, kradne a nezastaví sa ani pred zabíjaním. Ale aj takýto človek sa môže obrátiť. Čo však potom? Kde je jeho miesto? Ako použiť schopnosti, ktoré má v službe Bohu? Preto Sam odchádza na misiu do vojnou zmietaného Sudánu, kde chce pomôcť s budovaním sirotincov, keďže má stavebnú firmu. V krajine, kde povstalci verbujú deti a neprekáža im útočiť na sirotince, nachádza Sam svoje poslanie. Príbeh podľa skutočných udalostí o človeku, ktorý sa obrátil a našiel svoje miesto vo vojnovej zóne pri ochrane najmenších. Ako sa mu však podarí vyrovnať s tým, že nedokáže zachrániť každého? (Slavomír Gereg ml.)

HOPERISE: *NEOPÍSATEĽNÝ*

HUDBA ■ Hudobno-chválové spoločenstvo z Rajca a jeho hudobná skupina vydala v roku 2019 svoj debutový album s názvom *Neopísateľný*. Album obsahuje deväť skladieb, ktoré svojou výnimočnosťou a modlitbovou atmosférou nadchnú mnohých poslucháčov. Skladby majú chválový charakter. Aj keď po hudobnej stránke neprinášajú nič špeciálne, sú koncipované ako takmer všetky worshipové skladby, používajú jednoduché akordy a aranžmány, po textovej stránke sú originálnym a osobným vyjadrením vzťahu s Bohom. Preto kvalitu albumu cítiť hlavne z textov, ktoré poslucháčovi navodia modlitbovú atmosféru. Album si môžete vypočuť na známych hudobných streamovacích platformách. (Dominik Petrík)

Pomôcky: Okoč, EZÚ, Lelle, Oran	Ratica	4	Zápor	Obchodná akadémia, skratka	1	Autor: Vladimír Komanický	Opracoval	Keď	Oslni	Čikútala
Nesenie púšky						Obec pri Dunajskej Strede				
Barbar						Obyvateľ Španielska / České muž. meno				
Tu, po česky				Pripravovala jedlo / Usadená nečistota						
Citoslovce súhlasu			Plukovník vo Francúzsku							
Emisná banka, skratka			Obyvateľ Arábie					Detský pozdrav / Hrdo kráčal		
Citoslovce smiechu			Patriaci Lide / Inšpirácia básnikov						3	Číslice
Tíš				Obyvateľ Ríma / Vonku						
[illegible]	Sužuj ma	Zisk v banke / Plúžim					Eurozone ETF / Org.elektro luminisc.			
Zrohovatená koža na dlani						Osol, po česky 2				
Alžírsky prístav					Neočisti vo vode / Rumunské platidlo					
Japonská míľa			Aká	Estónske mesto / Chem. zn. tália						Keď
Islámska škola i mekteba							Ako			
Ženské meno							Čln na Rýne			

LEKÁREŇ
sv. Kozmu a Damiána
PREŠOV, Hlavná 1

R	B	P	L	Á	N	Y	U	K	R	A	V	Y	Ď	O	T	A
E	Á	V	Y	V	A	B	O	E	F	A	R	A	D	Ľ	Ľ	K
O	O	N	Á	L	E	T	R	T	B	R	I	P	Y	E	S	Y
Í	N	E	I	L	O	K	O	O	B	L	A	K	D	V	R	O
Y	D	E	I	P	T	P	L	B	P	D	U	E	Ú	E	Š	V
Ť	V	Z	M	O	U	Z	P	O	O	M	N	K	T	S	R	Y
C	E	A	V	E	Ľ	K	O	R	Y	S	O	S	Ť	Á	N	B
E	Ž	A	Ť	Ú	S	S	S	S	A	T	E	A	T	Ó	M	Y
L	R	A	T	Š	U	T	U	E	V	V	Ž	A	I	E	Y	H
A	T	O	S	P	R	Ú	D	Y	L	N	I	N	C	F	Z	O
J	S	Z	R	U	B	Y	O	A	O	É	A	D	E	E	A	P
Ť	H	O	K	E	J	N	K	S	L	I	N	Y	L	Z	R	M
Y	K	Y	V	Z	T	Y	Ť	T	I	R	E	P	Y	O	M	Í

Legenda: ANIÓNY, ATÓMY, BELIZE, CELY, EFEZ, ESTERY, FARAD, HOKEJ, JALEC, KORPUS, KOTVY, KRAVY, KUMYS, ĽÚTOSŤ, MAFIA, MRAZY, NÁLET, NEDEĽA, OBAVY, OBLAK, ODPAD, OKOLIE, PIRB, PLÁNY, POHYBY, POLYP, POSUDOK, POTOK, PRAVIDLO, PRÚDY, PSOTA, ROBOT, SELÉN, SEMENO, SKUPINÁR, SLINY, SOBOTA, STRUKY, SŤAŽNOSŤ, ŠŤAVY, SÚŤAŽE, TEROR, TOVAR, VEĽKORYSOSŤ, VLAKY, VRÁTA, VREDY, YPERIT, ZLOBA, ZRUBY, ZVYKY.

Tajničku osemsmerovky tvorí 24 nevyškrtaných písmen.

Autor: Marek Pataky

Správne riešenia z čísla 4: Krížovka: Raduj sa panenská nevesta. Osemsmerovka: Boh nás miluje nekonečne láskou.

Riešenia zasielajte na adresu:
SLOVO, Hlavná 3, 080 01 Prešov
alebo inzercia@casopisslovo.sk.

5%
ZĽAVA
LEKÁREŇ
sv. Kozmu a Damiána

25. marec 2020

DEŇ POČATÉHO DIEŤAŤA

už 20 rokov

fórum života

Pripni si bielu stužku.
Zviditeľni neviditeľných ľudí.

SCHVÁLENÉ OSN

Každá ľudská bytosť má právo na život.

www.25marec.sk

Kampaň Deň počatého dieťaťa podporili:

PÚTNICKÉ MIESTA
GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU

Ľutina, bazilikalutina.sk, 051/459 62 31
04.04. **Fatimská sobota** (10.00 h)
19.04. **Púť Božieho milosrdenstva**

Michalovce, bazilikaredemptoristi.sk, 0902 275 145
25.04. **Modlitby pri relikviách bl. Metoda:** Moleben k bl. Metodovi (09.00 h), svätá liturgia s modlitbami za uzdravenie (09.30 h); Moleben k bl. Metodovi (17.00 h), svätá liturgia s modlitbami za uzdravenie (18.00 h)

Klokočov, klokocovgrkat.sk, 0911 105 908
03.04. **Modlitby za uzdravenie a oslobodenie** (17.30 h)
15.04. **Modlitby za uzdravenie a oslobodenie** (17.30 h)

Litmanová, horazvir.sk, 0903 982 828
04.04. **Fatimská sobota**

CENTRUM PRE RODINU
ZLATÁ BAŇA – SIGORD

centrumsigord.sk, 0903 983 316 – 7
27. – 29.03. **Kurz Billingsovej ovulačnej metódy.** Organizovaný spolu s Donum vitae. Kurz je určený záujemcom z radov snúbencov, manželov, učiteľov, katechétov, budúcich lektorov Billingsovej ovulačnej metódy. Na kurz sú pozvaní všetci, zvlášť tí, ktorí chcú spoznať Billingsovu ovulačnú metódu, tí, ktorí si chcú obnoviť certifikát, ale aj tí, ktorí chcú prehĺbiť svoje vedomosti z tejto metódy. Tých, ktorí už túto ovulačnú metódu poznajú, prosíme, aby si doniesli svoje záznamy. Príspevok je 50 eur za osobu.
02. – 05.04. **Kurz prípravy na manželstvo.** Môžete sa prihlásiť cez stránku www.domanzelstva.sk. Príspevok na osobu je 75 €.
17. – 21.04. **Seminár Otcovo srdce.** Z Božej dobroty môžeme nazývať nekonečného Boha Otcom. Diabol, vedomý si tejto výsady, chce urobiť všetko možné, aby sa otcovstvo v živote človeka degradovalo, a preto na túto inštanciu útočí. Nielen deti vnímajú vzťah k Bohu cez svojho otca. Tieto stretnutia, ktoré Cirkev vo svojej láske ponúka aj cez Centrum pre rodinu na Sigorde, slúžia na obnovu a posilnenie vzťahu k Otcovi, a ponúkajú autentické, intímne poznanie Boha a jeho lásky k nám. Bližšie informácie: centrum.rodina@gmail.com.

RÓMSKA MISIA

romskamisia.sk, savore.sk, 0915 951 081
Nedeľná svätá liturgia v centrách: Jastrabie nad Topľou (sobota, 18.00 h), Čičava (08.00 h), Jakubany (09.30 h), Soľ (09.30 h), Malcov (10.00 h), Hlinné (11.30 h)

KOINONIA JÁN KRSTITEĽ

koinoniapo.sk,
koinonia ján krstiteľ prešov
Komunitný dom Záborské
01.04. **Večer chvál a modlitieb za uzdravenie** (18.00 h)
15.04. **Stretnutie pre deti** (17.30 h)

CENACOLO KOMUNITA

cenacolo.sk, cdv_slovakia@hotmail.com
Piatok 19.00 **Rodičovský klub** v Dominikánskom konvente v Košiciach na Mäsiarskej 6
Ruženec za závislých v cerkvách: Pondelok 17.30 Poprad; Štvrtok 16.45 Svidník
i (17.30 h)

ZÁKAZ MZ SR

Na základe rozhodnutia Ministerstva zdravotníctva SR sú všetky verejné bohoslužby a aktivity v dňoch 10. - 23.03.2020 zakázané.